

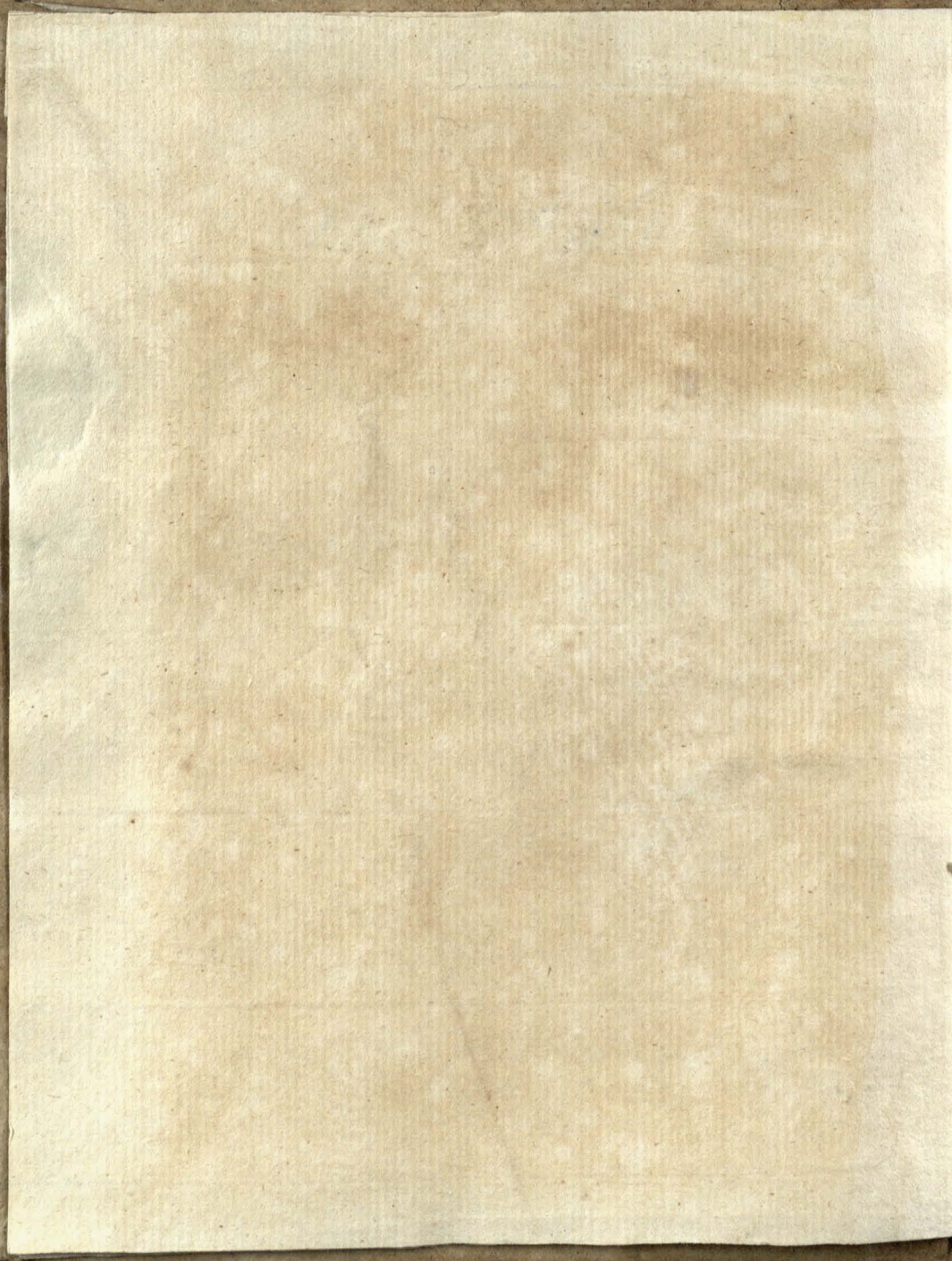
Bibliot. Synodi Evang. - Reform. Ulmens.

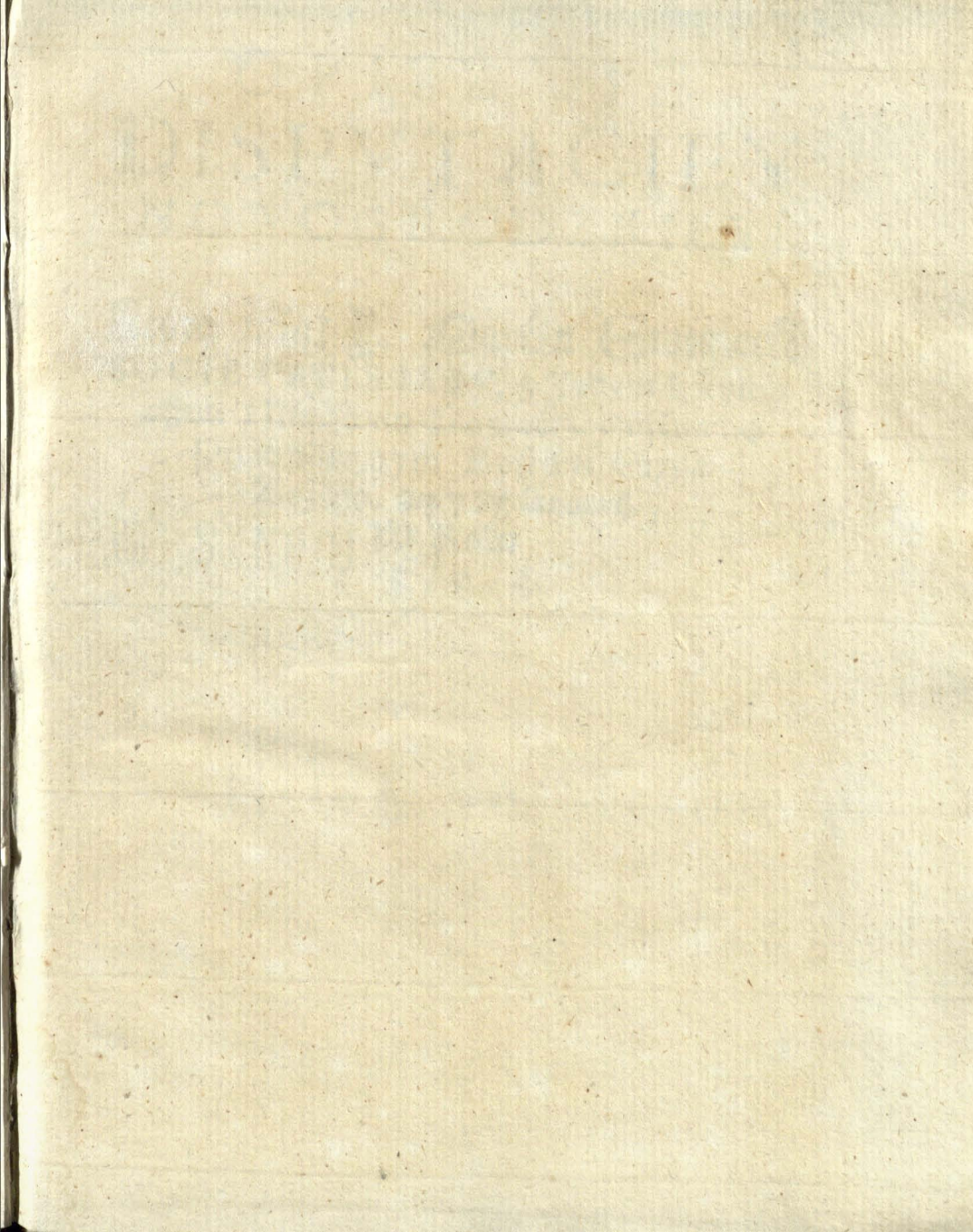
I.C. N° 7286.

a-2631

103

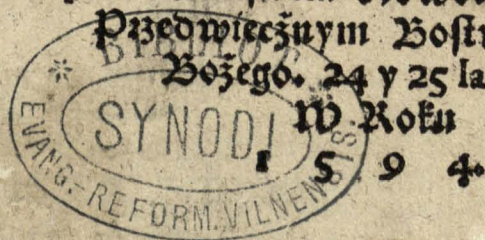
103

OPISANIE
DISPUTACIEY
NOWOGRODZKIEY.

Która miał Ł. Marcin Smiglecki
SOCIETATIS IESV, z Janem Licyni-
uszem Ministrem Nowożrzeńskim: o
Przedwiecznym Bóstwie Syna
Bożego. 24 y 25 Ianuarij.

Wilno. Łajczkowski

A 2631

572

46288

Odać łaskawy Czytelniku Disputacją / Która nie niedawnymi
 czasy między K. Marcinem Smigleckim Societatis IESV, a Liczy-
 niusem Ministrem Nowogródzkim / o
 przedwiecznym Bóstwie Chrystusa Jezusa
 Pana y Boga naszego / w Nowogrodzku to-
 czyła: Aby iakom ja sam / ze wszystkich pra-
 wowiernymi słuchając / pociechy y pożytek
 niewymowny z niey odniosł: y ciebie też / kto-
 ryś tam obecny być nie mógł / czytaniem iey /
 teżże pociechy y pożytku uczestnikiem uczynił.
 Uczci w prawdzie / zrazu nie sie o tym nie my-
 śliło / aby była Drukiem na świat wynisć
 miała. Lecz bärzo wiele ludzi zacnych pro-
 sby vsilne / aby iey opisanie mieć mogli / (kto-
 rym żądaniu trudno było inaczej dość uczynić)
 do tego mie naprzod wzbudziły. Do
 czego potym przystąpiły niewstydlive po-
 chwalki / aduersarzy / ktorzy w oczy y na
 placu nie nie wygrawfy / przed sie między
 swymi / po kaciech sobie obyczaiem swoim wy-
 grana przypisują: a czego prawda iasna nie
 mogą / iaksem podpierać. Za czym nie mo-

):C

atem

głem sie zatrzymać / żebym sie z częścią Chrystu-
fusa Boga mego nie wiał / y prawdy tej / kro-
ra na ten czas w iednym Niesiecie pokazana
była / tym iż / by mogło być w sę wszystkimu
świātu nie wyjął. Do czego dopomogło
mi wierne / śczyre / a niemal do słowa dosta-
teczne ; a co wietża / z piśmem przeciwney
strony zmiesione / tej Disputáciey opisanie : tak
że to moge śmieie twierdzić / iż pokazac nie be-
da mogli aduersarze / żeby co takowego opu-
śczone było / coby ich rzeczy służyć mogło.
Starał sie bowiem sam X. Smiglecki pilnie
o to / żeby opisanie tej Disputáciey / y wierne
y ważne było / aby mu słuźnie żaden dąć w-
czym przygany / albo wiary wiec nie mógł.
Dla czego zaraz po Disputáciey / wspominał sie /
aby wedle condiciy obu stron piśanie zmiesio-
ne było : Co aduersarze iako ochotnie obiecali /
tak y ochotnie nie spełnili. Potym zaśie Li-
cyniusz samego / acz z trudnością / aby swoy
script z naszym pospołu czytał / przywiedziono.
Na co z przodku ociągając sie odpowiedział :
że przy żadnego śtatecznego y dostatecznego
scriptu nie mamy / a każdy który piśał / swoje
z soba piśania wzięli : w śakże potym pokazał
y wyczył / co sam dla siebie z pamięci był na-
piśał.

2
pisał. W który script weyjrza wšy / acz bęro
303 strony nășey niedostateczny : (bo czym
mu nabarżey dogrzewano / a dwie do
tęna wšy przennal / a drugi wšy nie w
spomional) z niego dostateczny nie wyieto /
coby rzeczy iego pomocne być mogło / aby nie
miał w czym sie na nas vskarżać. Za
taka tedy pilnością / Czytelniku miły / obaczyć
możesz / iaka wiarę y wage mieć ma nășe to
tey Disputáciey opisanie.

A żebyś ięfcze wiedział / iakimi sztukami a
omylnymi fortelami w Dysputáciey zachodza /
aby y słuchacza prostego omamili / y Di
sputarowi nie ostrożnemu rzecz zatrudnieli /
krotkość pokaze. Naprzod / ta ich sztuka iest nas
przednieysza : nigdy na Argument directe nie
odpowiedzieć / ale dawšy mu poșoy / długim
mowieniem / y pismá przywodzenim co inšego
pokazowác / o czym sporu ani wzmianki nie
maš w polożonym Argumentcie. Jako kiedy
mu pokazesz pismo / ktore iasnie Chrystusowi
Bostwo przypisnie : Což on na to : Nie moze
to być : Jeden iest Bog : Chrystus iest czło
wiek. Widziš iako nie do rzeczy mowi. Bo
kto kiedy z nășych twierdził to / aby Bog ie
den nie był : albo Chrystus nie był człowie
kiem :

Kiem? Káže mužáś do wodzić/ że Chrystus
Bogiem r. iest. Gdzie to napisano? Ali on
znovu: *Et sic* / że Bogi eden iest/ że Chry/
stus cžło *in* it. Ale y my tego nie przemy:
Ale przytym czytamy napisano/ że Chrystus
iest teź Bogiem onym iedynym. Tymże teź
spůsobem/ kiedy im przynaglamy: Naprze/
dniey by wiary swey fundament aby w piśmie
pokazáli: to iest/ że sam Oćiec iest Bogiem. Ali
on zaraz do wodzić będzie / o czym niht nie
watpi/ że Oćiec iest Bogiem iedynym: a o
tym/ żeby sam Oćiec był Bogiem/ y literki z pi/
smá przywieść nie moga. Lecz inſa iest/ sam
Oćiec iest Bogiem/ a inſa/ Oćiec iest onym sa/
mym Bogiem. A przedſie v nich ſęczyre pi/
smo. Druga ſtućka nie poſledniey ſa.
Kiedy im iaśne piſmo pokazeſ/ ná ktore od/
powiedzieć nie moga: to ſkocza do drugiego
piſmá / w ktorych ſiſ takie ſłowa nádruá/
gdzie iſ o czym inſym one ſłowa ſa rzećzone/
inaczej ſie teź rozumieć muſa. A v nich wſy/
ſko muſi ſie iednáko rozumieć. Jako ná przy/
kład. Kilka rązy piſmo zowie cžłowieka Om/
nis creatura. Skład oni żeby Chrystuſowi z
Páwlem nie przyználi ſtworzenia w ſech rze/
czy/ tak mieyſce Páwla s. Primogenitus omnis
creatura,

creaturæ, quoniam in p̄so condita sunt vniuersa,
o człowieku wykładaj / przez wysy siko stwo-
rzenie ludzie rozumieć: na przeciwnie w iŃnemu
piŃsmu / ktore zaraz przydaie. Et in cœlis, & in
terra, visibilia, & inuisibilia. A o iest v nich
piŃsmo przez piŃsmo wykładac: by y tysiac raz
gwalt sie piŃsmu dzial / nic to: nic czyby Mi-
nistrem NowoŃrczeńskim byc nie mogl.

Te ich Ńteki / gdy naŃy Catholicy odkry-
waj / a z Argumentu im wypadac nie dopu-
Ńcz / zamilczec musz / albo sie protestuij ze
ich łapaczkami podchwytać chc. Y dla tego
częŃtego pytania / iako pewnego swego vpadu
nabarziew sie chroni: bo krotkiemu pytaniu
oprzec sie nie moga / ale zaraz zamiazani byc
musz. Takci przedtym w Poznaniu Kro-
toniŃ. W Lublinie pierwey Czechowowicz
y Niemoiowski / a potym Statorus. W
Lewartowie Calisyus. W Polocku Budny
z Domaniowski. A naostatet w Nowo-
grodku LicyniŃ / w swych dowodziech po-
Ńpowali / y poustawali. Czego iz wszedzie
Ńa żywi Ńwiadkowie / tego dluzey wywodzie
nie trzeba. Tom to tylko krotko przypomniec
chcial / abys obaczyl tych nowych ChryŃtia-
now Ńczyrosć / tak w wykladzie piŃma / iako
w popieraniu

to popieraniu błędów swoich; rzędo sie wśaz
meę Disputácieę wieceę doczytaę. Przy teę
Disputácieę było ludzi zacnych stanu wśelaz
kiego / y roznych religiy bierz wiele / ktorzy
iako powiedzial / z wielka poćiecha swoia
słuchali / y pobazbienia nieprzyaciol imienia
Chrystusowego świadcami byli: Za co teę y
P. Bogu iacnie chwale dawali / y K. Marcia
nowiza praca z wielkim blagostawienstwem
dziękowali. Ale osobliwie co do naszey Dispu
tácieę należy: Je^o M. Pan Jan Pac Ciwon
Wileński / z Je^o M. Panem Andrzeiem Za
więsa / z naszey strony moderatorami obrani
byli. A z ich strony Je^o M. Pan Basili Ziens
kiewicz Marszałek Nowogrodzki / z Panem
Mokłotkiem / także moderatorowie wysadzani
byli. A tak zamykając rzecz / prośe cie aby z
te praca moie za wdzięczne przyial: A
Pana Boga prosil / aby tym niebożetom
oświecenie / a Kościołowi swemu / y
tym ktorzy w nim dla chwały iego
pracują / dal siłę y pomnozenie /
na pogromienie wśech nie
przyaciol imienia iego
świetego.

OPISANI
DISPVTA
NOWOGRODZK

Ktora miał X. Marcin Smiglecki SOCIETATIS
I E S V 3 Janem Liciniusem / Ministrem
Nowokrzczeńskim / dnia
24 y 25 Ianuarij

1594.

DNIA PIERWSZEGO.

Siadz Marcin tak disputacją
zaczął. Idzie nam spór Miściwi
Pánowie / o przedwiecznym Bóstwie
Syna Bożego / Chrystusa Jezusa.
Czego pánowie aduersarzenie przy-
znawáta; My dowodzimy / że nie
jest tylko człowiekiem / ále y Bogiem
przedwiecznym / Ktory stworzył wszystko / y dla nas ostat-
nie człowiekiem. Tjá co ten pierwszy Argument kláde-

ARGVMENT PIERWSZY.

Ten Ktory miał być postány ná swiát ná
odkupienie ludzi / jest Bog przedwieczny. Ale
Chrystus jest postány ná swiát ná odkupie-
nie ludzi. To tedy Chrystus jest Bog przed-
wieczny.

cu: w.
Argum.
dzoro.

Niechiał z rązu odpowiadać ná ten
agátac sie pierwey mowić o Bogu Wy-
náním páńow moderatorow / przyiał
wtorzysz / chiał aby mu go dowo-

X. M A R C I N. Probowal czytáiac samo Pismo
wzdłuż. Zach. cap. 2 piše tymi słowy. **To mowi Bog**
Jehowáh zastepow. Po chwale postal mie
do narodow / ktore was złupily. Kto bo-
wiem dotknie sie was / dotyka sie żrzenice oka
moiego. Abowiem oto ia wznosze rękę moie
nád nimi / y beda lupem tym ktorzy im służy-
li / y poznacie że Jehowá zastepow postal mie
Wesel sie corko Syon: abowiem oto ia przy-
chodze / y bede mieszkal w poszrodku ciebie /
mowi Jehowá. (X daie tego znak kiedy sie to sstać
miało.) Y przyłacza sie wiele narodow do Je-
howy Pána w on dzien / y beda mi ludem / y
bede mieszkal w poszrodku ciebie / y bedzieš
wiedzieć / że Bog Jehowá zastepow postal
mie do ciebie zé. (X przegladáiac duchem Proro-
ckim Boga ná swiat z nieba zstepuiacego mowi. Nie-
chayże milczy wfelkie ciało przed obliczno-
ścią Jehowy: abowiem powstał z przybytku
swego swietego. Z tych słow Proroctich / iásnie sie
pokázuię że Bóg Jehowá miał być posłany / że miał
przyśca

3

pryść na świat / y mieszkać w pośród nas / y po-
ganić do niebie przylaczyć. Co wszystko wypełniło się
w Chrystusie Messyasu naszym. Oto z Chrystus Mess-
yas jest on Bóg Jehowá który miał przyść.

MINIS. Nie masz tu o tym żeby się Bóg miał stać
człowiekiem. Druga / w tych słowach jest *Hebraismus*,
iako y ono. 3. Reg. 10. Umarł Dawid y pogrzebiony jest
w mieście Dawidowym. Potrzebie że te słowa / Jeho-
wá posłał mi / nie do Boga / ale do Preroka maia być
ściągané : Jákoby rzekł Prerok : Potym poznacie że
nie od siebie przyśedł / ale mié Jehowáh posłał / kiedy
się mnogie narody do mnie zgromadząć będą. A tak
Argument wasz upada.

X. MAR. Tá pierwsza część twoiey odpowiedzi / tak
argumentnie. Powiadaś że tu nie masz aby się Bóg miał
stać człowiekiem. A ia pokazuje że jest / bo tu Zachary-
as mowiąc że Bóg Jehowá miał przyść / świat / mo-
wi o przyściu Messyasowym na świat. Ale przyście
Messyasowe na świat miało być w ciele. Otoż tu mo-
wi Zacharyas o przyściu Boga w ciele. A że Messyas
miał przyść w ciele / dowodzę tego z Jana świętego.
1. Ioa 4. Wfelki duch który wyznawa że Jezus Chrystus
w ciele przyśedł z Bogá jest.

MINIS. Chociaż Jehowáh mówi przyde / nie idzie za-
tym żeby musiał w ciele przyść. Bo częstoć mówi
Pan Bóg ludzkim obyczajem / przyde / zstapmy / iako
Gen. 11. A Dawid ś. częstoć mówi / przyjdź Panie. Oto
masz przychodzi Pan Bóg nie stawaiać się człowiekiem

X. MAR. Nie jest nam gadka iesli Bóg może przyść
na świat bez ciała : ale iesli to przyście Boże o którym
tu Zacharyas mowi było w ciele. Ja zeznawam że Bóg
może rozmaitym obyczajem na świat przychodzić / y

188

może przysść w ciełe/ może też przysść bez ciała. Ale tego dowodze że tu na tym mieyscu Prorok mowi o przysściu Boga w ciełe. Bo mowi o przysściu Boga Messyasa. Ale przysście Messyasa miało być w ciełe. Ocoż tu Prorok nie o inszym przysściu mowi/ iedno o przysściu Boga w ciełe.

MINIS. Często powtarzając co y pierwey/ że Bóg może przysść na świat bez ciała: (o co gadka nie była) a nie odpowiadając na Argument/ skoczył do drugiey odpowiedzi/ zeznawając że to mieysce o przysściu Messyasowym ma być rozumiane. Lecz że Bóg y Messyas iest rozna rzecz/ nie idzie za tym/ że Messyas przychodzi w ciełe/ tedy y Bóg przychodzi w ciełe.

X. MAR. Zeznawasz że tu mowi Prorok o Messyasu ale tu nie miąnnie nikogo innego iedno Boga/ ocoż mowi o Bogu Messyasu postanym na świat. A temu dać znać Boga który miał przysść/ że sie narody wysyśle do niego przytaczyc miaty. Ale ten znać iest właściwy Messyasowi. Ocoż ten Bóg zastepow/ o którym Zacharyasz mowi iest Messyas. A tak nie iest tu rozna rzecz Bóg y Messyas. Naostatek/ Bóg postanym iest inszy/ iedno Messyas: Ale tu Zacharyasz mowi o Bogu postanym. Ocoż Messyas y Bóg tu y Proroka iedna rzecz iest. Bo tak mowi Prorok. **To mowi Bóg zastepow. Po chwale postal mie do narodow zc. y poznasz że Bóg zastepow postal mie.**

MINIS. Te słowa. Po chwale postal mie do narodow/ nie moga być przystosowane Bogu/ który nie może być postanym/ ażby musiał zwiierzchność nad soba mieć ktoreyby byl posluszen.

X. MAR.

X. MAR. Ale tu napisano. Bo Bóg z Jehowá zastepow
od Boga Jehowy zastepow jest. / a wy to jest Chrystus
Bóg zastepow / od Oycá Boga zastepow.

MINIS. To byé nie moze. Bo písmo písmem ma byé
wyložone. A iż písmo mowi / że ieden jest Jehowá / tedy
ten wyklad wás stać nie moze / boby ták byli dwa Jeho-
wowie / ieden posyláacy / á drugi poslány. Albo iesli
Chrystus jest ieden Jehowá z Oycem / kęgóz ten Bóg
poslat :

X. MAR. Ale cóz mi po tych rácyách / ty rácyami do-
wodzisz / że to byé nie moze : a písmo mowi že ták jest. A
ták tve rácyé nie są przeciw mnie / ále przeciw písmu /
bo w písmie trzy rázy napisano jest / že Bóg zastepow jest
poslány od Boga zastepow. A iesliž to písmo mowi / te-
dy to byé moze. A temu rácyá twojá nie waży / bo iż
ieden jest Bóg Jehowá / nie idzie zá tym žeby Ociec y
Syn dwa Bogowie byli / ále ráczey že Ociec y Syn / po-
syláacy y poslány jest ieden Jehowá / różni tylko w
perjonách.

MINIS. Jużem odpowiedział : Bo tu nie iednákie
rzeczy Prorok mowi / ále iedné Boże słowa / iáko to.
Przyjde. Będa mi ludem. Drugie zaś swoje / iáko
to. Iż Jehowá zastepow poslat mie. To jest
mnie Proroka.

X. MAR. Przydátes do písmá / bo nie mowi písmo :
Mnie Proroká poslat / ále mowi Jehowá zastepow / že
mie Jehowá poslat. A przypátrzymy sie y rozbierzmy ká-
zde słowko. Ták mowi Zacháryas. To mowi Bóg
zastepow (to nie Prorok) Což mowi ten Bóg zastepow :
pewnie že to co idzie Po chwale poslat mie do
narodom.

narodom. A przydacie swego postania y przyścieia znāt
y beda przyłaczone dnia onego mnogie nar
rody. Co sie nie estato / iedno za czasu Messy asā / kiedy
sie wszystkie narody narobily do Chrystusa.

MINIS. W esto powtarzał / że te słowa o Proroku nie
o Bogu miała być rozumiane / a na dowód nic nie odpo
wiał. Co *Ś. Marcin* widząc / przynaglał mu mo
wić: A prawda żeś tu śiāsno / *P. Mistrze* / bo co Pro
rok mowi /

To mowi Bog zastepow. Ty wytkā
daś że to nie mowi Bóg zastepow / ale Prorok o sobie /
przeciwko pisaniu: Komuż tu wierzyć / sobie czy pisaniu?
MINIS. Odpowiedział: Nie śiāsno / bo to Prorok

mowi o sobie. **Po chwale postal mie do pogan.**

Ta responsya wszystkim sie nie podobala / a zwtaszcza Pa
nom moderatorom / y przeciwko niej sīta mowili / pokā
zując że Zacharyas nie byl do pogan postany / ale w ży
dostwie mieszkal. A przeto te słowa **Po chwale postal**
mie do pogan służyć Zacharyasowi nie moga / iako
y one ktore za tym ida **Abowiem kto sie dotknie**

was dotyka sie żrzenice oka moiego. **Abowiem**
podnośe rękę moię na mie. **Żas Prorok**
potlumil narody ręką swoią. A zaraz przydacie **A po**
znacie że Bog Jehowā zastepow postal mie.

A tenże sie potym obiecnie przyść ktory przedtym po
wiedzial sie być postanym. A naostatek Prorok prze
gladając duchem Prorockim przyście Boże na świat tak
mowi. **Niech milczy wfelkie ciato przed obli**
cznością Boga Jehowy / abowiem powstal

z przybyć u

7
z przybytku swego swietego.

MINIS. Kżeli/żaf piji a Prorockie do nas nie przy-
stly: Ktere nam przyscie Messyafa: swiadaia. Odpo-
wiedziano mu: przystly. Ale on san swa swa posils-
stwa do pogan nie sprawowal. Coe... nie o nim to
napisano/ze byl poslany do pogan.

MINIS. Pismo mowi ieden jest Jehowa/ a ieden od-
siebie nie moze byc poslany. A iesli ieden jest poslany
Bog/ a drugi postat/ to sa dwa Bogowie.

X. MAR. To pismo nam przeciwnie nie jest/ boz nie-
go nie plynie zeby Bog nie mogl byc poslany od Boga/
ale raczy to plynie/ze Bog posylaczy y Bog poslany/
jednym jest w naturze/ tylko rozny w osobach.

MINIS. Bez pisma to jest/ gdzie to napisano:

X. MAR. Napisano. Ego & Pater unum sumus. Ioan. 10.
Tres sunt qui testimonium dant in caelo, Pater, Verbum, & Spiritus
& hitres unum sunt I Ioan. 5. Coz pismo mowi iz Bog
ieden jest/ a osoby dzieli/ tak iz ani Syn jest Ociec/ ani
Ociec jest Syn/ ani sa dwa Bogowie/ ale y Ociec y Syn
jest ieden Bog. Adamci choc daleki przyklad: dwu
czlowiekow/ ten nie jest ow/ a przedsie y ten y ow jest
prawdziwym czlowiekiem. Tak y osoby Boskie Ociec
nie jest Syn/ ani Syn jest Oycem/ a przedsie y Ociec y
Syn jest prawdziwym Bogiem. Za tym tedy idzie/ ze
iako Ociec y Syn sa rozni w personach/ tak tez iedna
persona od drugiey poslana byc moze/ nie dzielac sie w
naturze.

MINIS. Nie jest to dobra Consequentia. Ja z Oycem
iedno jestem. Trzey sa ic. Przeto ieden w naturze/ a
trzy osoby.

X. MAR. Barzo dobra Consequentia, iakoby sie to po-
kazac

* * * * * mogło tdyby przyszło tē miejsce rozbić / ale
 przy tym samym srocie / o którym teraz mamy gadkę /
 tōż z niego p... Bo iż tu iest Bóg posłany y po-
 sylaacy / t... nie osoby / posłanego y posylaace-
 go. A iż tak... iako y posylaacy iest nāzwany Bo-
 giem Jehowā / a Bóg Jehowā ieden iest / tedy y posła-
 ny y posylaacy ieden Bóg iest. Ten Bóg posłany nie
 iest inſy iedno Messyaf / iako y samo imieznac dāie / bo
 Messyaf posłanego znaczy / y z tego miejsca sie wozu-
 ie. Bo ten Bóg Jehowā / który mowi że posłany iest /
 mowi zaśie przyde / y bede mieszkał w poźródku ciebie
 Syon / y znakiem własnym Messyafa sie pieczętuje / to
 iest nawroccnim narodów do Boga Jehowy. Przeto
 Messyaf iest on Bóg Jehowā który posłany iest
 MINIS. Bógci przyszedł ale w Messyafu / iako pismo
 mówi / Bóg był w Chrystusie. A iż ieden iest Bóg Ociec
 iako pismo mowi / przeto tu który v Zacharyafa mówi
 przyde / iest Bóg Ociec.

X. M A R. Przymwalaf mi tedy że Bóg przyszedł nā
 świat / stōżem tu. Ale Ociec nie przyszedł / bo tego w
 piśmie nie mās żeby Ociec przyszedł nā świat odkupo-
 wac świat / y do niego nas odsyla Chrystus do niebā
 mowiac: Ociec moy który w niebie iest. A sam
 zā tego sie nam wdawal / który przyszedł odkupowac
 świat. Otoż tedy ten który v Zachar. mowi o sobie /
 zem iest posłany / przyde: nie iest Bóg Ociec. Ale Bóg
 Syn. A temu podpieram tego z Jakubā Gen. 49 Gdzie
 o Messyafu prorokuiac mowi. Nie bedzie odiete
 Sceptrum z Judy / ani Księż z biodr iego /
 aż przydzie który ma być posłany / a on be-
 dzie oczekawanie narodow. Toż

170
Tóž y tu mowí Zacháryas / o B. B. G. Jeho wie-
zestánym y przychodzącym / że do niego. ele naro-
dow przytaczoné beda. Ten tedy Bóg przy dzacy / me
jest Bóg Ociec / ale Bóg Messyas / y Chrystus
Jezus : w ktorym samym sie to spełnilo / Gdy sie naroz-
dy wshytkie do niego przytaczyły / y stál sie ludem iez-
go / to jest ludem Chrześcíanstím. A náostátek písmo
pełné tego / że nie Ociec przyšedł ná swiát / ale Syná
poslat. 1oan. 10. ktorého Ociec poświęcił / y poslat ná

swiát. Galat. 4. **Poslat Bog Syná swego. 2c.**
Pokaže ty mnie aby iedno mieysce w písmie s. żeby O-
ciec przyšedł ná swiát / iáko ja pokazue że nie Ociec
przyšedł ale poslat Syná.

MINIS. Bog był w Chrystusie swiát sobie
iednáięc 2c. 2. Cor. 5. Može tež Bóg Ociec przy-
chodzi / w niebie zostawšy / iáko v Janá mamy. A do
niego przyjdziemy. A tym sposobem može y stáć y przy-
chodzi Ociec

X. M A R. Nie pokazujesz nic z tego mieysca / bo ná
tym mieyscu nie mowí Paweł s. Bóg Ociec przyšedł ná
swiát / což ty miał pokazáć : ale mowí zgoła Bóg był
w Chrystusie. A w písmie s. przez Boga nie rozumie sie
tylko Ociec / ale y Syn. Rom. 9 Ktery jest Bóg ná wshy-
stko błogosławiouy ná wieki. A tym obyčáiem písmo
przez písmo wykłádájac / Bóg był w Chrystusie / bo
Chrystus jest Bóg ná wshytkie błogosławiouy. A chce-
fli iednym stówkiem / Bóg był w Chrystusie / *Hypostatikes*
álbo iáko Paweł s. mowí coll. 2. *Somaykos.* A co z
Janá s. przywodziš / nicci pomocno nie jest / bo tam
Jan s. mowí o przyšciu przez káská / przez ktora Ociec y
Syn przychodza do duš / miłuiacych Boga. Ale v
Zacháryasá mowá / jest o przyšciu Boga ná swiát /

dla odkupienia zbawienia ludzi. Pokażże ty o co ia
 Ciebie iu / az pytam / gdzie to napisano aby Bóg
 Ojciec mi / wsłuchanie na świat na odkupienie ludzi. Czego
 że ty nie / / mój dowód pozwolić musisz / że ten
 Bóg który ma / przysść na świat iest Chrystus.

MINIS. Azaj Ojciec nie przyszedł do znaiomości wsy
 stkich. Bo przedtym do iednego tylko Izraela przycho
 dził / a potym do wsy stkich narodów w Messyasu.
 Przedtym tylko Notus in Iudea Deus. Psal. 76. A w Chrystu
 sie populus qui sedit in tenebris vidit lucem magnam.

X. MAR. Atakże to pokazniesz że Ojciec miał przysść
 na świat? gdzież tu o tym w piśmie aby słówko? Azaj
 tu mówi Zachar. o przysściu Boga do znaiomości ludzi?
 a nieraczej o przysściu Boga na świat aby mieszkał mie
 dzy ludzmi / y aby narody wsy stkie do niego sie przyta
 czyli? Co nic inzego nie iest iedno że sam Bóg miał
 przysść osoba swoia na świat. Co iestże stad podpiez
 ram / że mowi Bóg / nie do narodów / ale do corki Syon.

Wejel sie corko Syon / że oto przychodzi y
 bede mieszkał w postrzodku ciebie mowi Bóg
 Jehowa. Widziszże iako tu mowi o przysściu Boga
 Messyasa na świat do Żydów / a nie o przysściu Dycia do
 znaiomości narodów iako ty mówisz / a pisma o tym nie
 pokazniesz.

MINIS. Rádnie sie corka Syoniska dla tego / że też
 do inzych narodów przyszedł Pan Bóg.

X. MAR. Na mój dowód nic nie odpowiadasz / a co
 mówisz o corce Syon to iest przeciw piśmu / gdyż sie ona
 rádnie / że do niey / a nie do innych narodów przysść y w
 postrzodku niey mieszkać miał. Rádny sie corko Syon /
 oto przychodzi y bede mieszkał w postrzodku ciebie O toż
 twoiá odpowiedz o ziemie. Ponieważ tedy przedtym
 by

był Bóg w Syonie przez znaiomość y lasta: wyyé teraz
 obiećnie sie przyść osobliwszym obyćzaiem / to iest per-
 sōna y obecnośćcia swoia. Bo y dla tego mowi. **Por-**
wstał z przybytku swego swietey, y / dāiac znab
 ze persona swa powstāiac z przybytku swego niebieskies
 go astatil nā swiat.

MINIS. Tute tylko tego nie mās̄ żeby Bóg w personie
 miał przyść / ale y o personie Bożey gđzie w piśmie czy-
 tās̄:

X. MAR. Person nie przyznāwāć iest przeciwo piśniu.
 Znas̄ nie czytat v Pawła s̄. że **Chrystus iest Chā-**
rakter / Hypostasis Patris. Hebr. I. A *Hypostasis* co
 iest inzego iedno personā. A z tego mieyscā Zachārya z
 siowego inżem pokazal że Bóg persona swa miał przyść
 Bo kiedy kto mōwi / ia przyjde do tego / rozumie sie że
 osoba swoia przyjdzie. Ale tu Bóg mowi ia przyjde / y
 bede mieyscā / powstāiac z przybytku swego swietego.
 To tedy Bóg w personie swey przyśedł

MINIS. Nauczyltem sie tego w skolech / że infa rzecz
 iest *Hypostasis*, a infa *ypostamenon*, a tāk *Hypostasis*
 nie iest personā: k temu w Lācińskiey vulgācie wytożo-
 wo *substantia*, a *substantia* nie iest personā / bobyscie. mu-
 sieli pozwolīć natus de *substantia Patris*, to iest de *persona Pa-*
tris. A nāostatek wczycie być trzy persony a iedne *hypo-*
stasim.

X. MAR. Musi być że sie P. Minister zle wczyl graki / a
 gorzey Theologiey / bo *Hypostasis* y *ypostamenon* iednā rzecz
 znāczā / to iest *personam*, iākobym mōgli z wielu Greckich
 Autorow dowiesć / a że w Lācińskiey vulgācie przeto-
 żono *substantia* nie *persona*, dobrze to: bo *substantia* nietylko
 znāczyć moze *Vsan* ale y *Hypostasis* gdyż v Lācinis
 kow iest *substantia prima*, y *secunda*, y tāk mowimy natus de
substantia

12
substantia Patris, to jest essentia, mowimy też że jest figura
substantie Patris to jest persone Patris, bo iákom rzekł substantia
y persone y essentia znaczyć może. Naóstátek tres by postafes
iesliś v nášy. Theologow nie czytat / nie dziw / boś ich /
iáko widze / at w reku nigdy nie miał
MINIS. Znowu domagał się aby z pismá pokazano /
gdzie Bóg w osobie swey przyść miał.

X. MAR. Jużci iáko widze ná pierwszy dowód moy
z Zacháryášá. odpowiedzi nie dostáte : Pokazátemci
že Bóg Jehowá miał być poslány do narodow. že Bóg
Jehowá miał przyść y mieszkáć w pośrzedku ludzi. že
Bóg Jehowá miał porostáć z przybytku swego swiatez
go / y zstápić ná swiát. Stády to pokazáto się / že Bóg
persona swa miał przyść ná swiát.

že tedy ná tobie žádney odpowiedzi sztetelicy wymóc
nie moze / iáko to wšytkim skutáczóm iáwno iest / do
drugiego mieyscá pisma zá žadáním Jch M Pánow mo-
deratorow postepuie / w ktorým się tóž pokazuie iáśnie
že Bóg nie ináczey jedno persona swa miał przyść ná
swiát.

DRUGI ARGUMENT.

X. MAR. Mowi Isáias. 35. Sam Bog przy-
dzie y zbáwi was. Z tego tedy mieyscá ták dwo-
dze. Kiedy kto sam przychodzi / osoba swa przychodzi.
Alle písmo mowi. Sam Bog przydzie y zbáwi
was. To tedy Bóg w osobie swey miał przyść ná
swiát. A iž to Isáias mowi o Chrystusie / iáko sam
Pan Chrystus wykłáda v Máthensá u. Tedy zá tym
idzie / že Chrystus iest onym samým Bogiem Isráelským
ktory przysedl ná swiát y zbáwil nas.

Minister

MINIS. Nie masz tego w piśmie/ żeby Bóg miał przyść osoba swa. Albowiem Bóg w Chrystusie przy-
szedł/ a nie osoba swa

X. MAR. Piśmiembi pokazuje Jzaiasza/ że sam Bóg przyść miał/ ale gdy sam przychodzi osoba swa przycho-
dzi. Obożedną to rzecz jest/ sam Bóg przyjdzie y osoba swa przyjdzie. Jako damci na przykład. Kiedy kto mowi/ sam Król przyjechał do Nowogrodka/ nie może być rozumiano że tego inszego postać/ ale że własna swa osoba przybył do Nowogrodka. A ta twoja odpowiedź że Bóg w Chrystusie przyśedł na świat/ gdzie napisana

MINIS. Odpowiadam. Nie masz żadnego porównania ludzi z Bogiem/ a tak względem człowieka nie może nikt sam przychodzić ażby przyśedł osoba/ ale nie tak się ma z strony Boga/ który jest wszechmocnym/ przeto może przychodzić sam a przedśie nie osoba. Jako też y teraz Ojciec z Synem przychodzi do nas a przedśie nie osoba.

X. MAR. To słowo **SAM** te moc ma/ że zawsze zna czy osobę/ bądź tedy człowieka/ bądź Boga bywa przy-
stosowane/ znać więc zawsze osoba musi. Jako kiedy o Bogu pismo mowi że jest światłość/ y o ludziach że są światłość: to słowo światłość zawsze swa własność ma. Czemuż tedy tych słów o Bogu nie chcesz używać/ sam Bóg przyjdzie/ to jest osoba swa przyjdzie/ ponieważ ich w tey significacii używasz o człowieku. Bo co to zarzucasz/ nie dajcie się tu żadne porównanie człowieka z Bogiem/ gdyż tym sposobem mówiac/ nie czynimy człowieka równego Bogu/ ale tylko tych słów używamy mówiac o Bogu/ których mówiac o człowieku/ bo innych nie mamy. Odpowiedz mi na te słowa/
SAM Bog przyjdzie/ / tedy osoba swa przyjdzie.
Dobrze z Janą przytoczył/ tam nie masz **SAM**/ które słowo

fiowo znaczy osoba / y dla tego nie idzieją tym żeby do nas Ociec y Syn przychodzał osoba.

MINIS. Znaczy nie odpowiem by y do wieczora / bo nie masz żadnego stosowania Boga z człowiekiem.

X. M. A. R. Tę tylko do wieczora / ale y do śmierci nie odpowiesz.

Znowu mu tedy Argument X. Marcin powtórzył / aby mu najzgoła odpowiedział

MINIS. Wszakem powiedział że Bóg przyszedł w Chrystusie.

X. M. A. R. Ale nie odpowiedział iesli sam Bóg w o sobie swey przyszedł. Pytam cie tedy / kiedy Bóg był w Chrystusie / byłże w nim osoba?

MINIS. Nie był osoba ale moça.

X. M. A. R. To nie mieszkał w nim. MINIS. Mieszkał ale moça.

X. M. A. R. Byłże obecnością swoją w Chrystusie?

MINIS. Był. czyli ma być obecnością all-moça w sobie

X. M. A. R. A osoba kiedy był. MINIS. W niebie.

X. M. A. R. Patrzącie co za absurdum pan Minister mówi / bo tym obyczajem Bóg rozdzielony jest / osoba w niebie / a obecność w Chrystusie. Iż obecność nie jest persona? mozesz kto być gdzie obecne / nie będąc tam persona? a czemu cokolwiek w Bogu jest / tedną rzecz y nierozdzielna jest / bo w Bogu accidentia ani compfycticy żadney nie masz. Iż tedy obecność y persona w Bogu jest / tedyć tedną rzecz jest. A tak gdzie obecność tam y persona / gdzie persona tam y obecność. Ponieważ tedy w Chrystusie Bóg mieszkał obecnie / tedy y osoba swa.

MINIS. To tedy wedle trzey Consequency gniew y miłosierdzie w Bogu jest tedno.

X. M. A. R. Jedno ile w Bogu. Bo co w Bogu jest / istność Boga jest / a przypadków ystozenia roznych do-

skónalosci

Skonatóści w Bogu niemáš / ináčey mowić blužnier
stwo iest / przeciw rozumowi y przeciw pišinu / ktore
Bogá nie rozdziela ani stáda z roznych rzeczy. Wšakže
iše do skutku / inšar zecž iest gniew y miłosierdzie / gdyž
inše sa skutki gniewu / inše miłosierd. ía. Tymže tež
obyczáiem osoba y obecnošć w Bogu icono iest / a iž Bóg
był w Chryštusie obecnošćia / to tedy y osoba swa Boška
był. Což wždy ná to mowíš Pánie Ministrze?

MINIS. Nie iestem powinien odpowiádać / bo to nie
iust Argument z pišmá.

X. MAR. Znáć žeć nie dostáie odpowiedi / bo tu
wšyšy bacza iesli nie z pišmá dewodze. Ažato nie pišmo
Jai. Sam Bóg przydzie : ále kto sam przychodzi / oso-
ba swa przychodzi. A tež twojá odpowiedi že Bóg iest
w Chryštusie obecnošćia / á w niebie osoba gdyž nápi-
šana?

MINIS. Jšie X. Jesuitá ná tym słowku sádzíš / y z
niego persony dowodíš / pokazuić z pišmá / gdyž to
słowo Sam Bóg nie znáczy persony Božey. Tak mowi
Páwel. 1 Thes. 3. Sam Bóg y Oćiec náš / y Pan náš
Jesús Chryštus niech prostwie droge náše. Otož sam
Bóg prostwie drogi á nie osoba / bó musiałby tylé rázy
osoba z niebá zstápić / ilekto šie w droge ludzje wdawáie

X. MAR. Co šie mówi o samym Bogu / to šie mówi
o personie Božkiej. A iž tu mówi Páwel š. Sam Bóg
prostwie / tedy šie rozumie o personie samego Bogá. A
bówiem Bóg w personie swey dáie kášte ktorá nápra-
wia drogi. Jáko Dawid mówi. Pan dáie kášte y chwá-
le / niekto inšy. A ná dáwanie kášti y ná prostowanie
dróg nie potrzebá zstapowáć z niebá / gdyž osoba swoia
bedac w niebie / može dáć kášte ná ziemi

MINIS. Dážno dobrze ía tež tak wykládam / Sam
Bóg przydzie / bo Bóg osoba swa dá kášte / á przez kášte
przydzie.

X. MAR.

X. 114. Tę idzie ten twoy wykład / bo są bårzo
roznie rzeczy / osoba swa przychodzi / a osoba swa sprá-
wowác. Bo osoba swa przychodzi nikt nie może / nie
bedac tam gdzie przychodzi własna obecnošcia y osoba
swoia / ale s' rąwowác / rzadzić / może kto osoba swa /
choć tam osoba swa nie przychodzi. Jáko y w rzeczách
przyrodzonych widzimy / że słońce z niebá nie zstepuac
wiele rzeczy spráwuie y ná ziemi y pod ziemiá. A ták y
Bóg sam w osobie swoiey spráwuie drogi náše choć nie
zstepuie oso. a swa z niebá. Wlasnie tedy słowoz słowem
słosuic co Isaiáš mowi Sam Bóg przydzie / rozumie
sie że osoba swa własna przydzie. Tákże tez co Páwel
s. mowi / Sam Bóg prostuie drogi / rozumie sie tez / że
osoba swa własna prostuie / a w tym jest rownošć. A
roznošć zášcie jest / bo Isaiáš mowi o przyšciu / a Páwel
s. o prostowaniu nie o przyšciu : Jš tedy Bóg prostowác
osoba swa drogi náše może nie zstepuac z niebá : tedy
nie możesz ták wykládác Páwla s. Sam Bóg prostuie /
to jest / Sam Bóg osoba swa przydzie / y prostowác bez
dzie drogi náše. Jáko ani Isaiáš a : Sam Bóg przydzie /
to jest : Sam Bóg osoba swa dá láškę y przydzie. Bo
ten twoy wykład przydawalby do pišmá czego w nim
nie máš : A k temu iášna roznošć jest miedzy prostowá-
niem a miedzy przyšciem / bo prostowáme nie może byé
jedno przez láškę / ktora Bóg prostuie drogi náše. Do-
brze tedy wykládam / Sam Bóg prostuie / to jest / Sam
Bóg osoba swa dáiac láškę prostuie. Ale przyšcie Bože /
može byé przez obecnošć nie przez láškę. A ták kiedy
Isaiáš mowi / że Sam Bóg przydzie / niemamy rozu-
mieć przez láškę / ale osoba własna / ktora znaczy ono
słówo / Sam Bóg. K temu kto tego nie widzi / że infá
rzecz jest mówić / że Sam Bóg przydzie / infá / przez lá-
škę przydzie : Bo jeśliž przez láškę / to nie sam / gdyż to
słówo.

słowo Sam oddziela inferycy. Widisz tedy żeś
połazał gdzie pismo mówi/ Sam Bóg rozumie się to o
samey personie Bóżej/ bo y v Isaiasza y Pawła to słowo
Sam Bóg znaczy osobę Bóstwa. A kiedy kto sam przy-
chodzi/ nie przez Boga innego przychodzi.

MINIS. Tę na Argument nie odpowiada ac/ z nomu
pokázował że Bóg nie osoba swa ale przez łaskę w Chry-
stusie przyszedł. Bo przy/ Sam Pan Chrystus v Mat.
11. wyklada to miejsce Isaiasowe o przysciu Boga przez
łaskę. Tyś jest który masz przysć/ czyli innego oczę-
kując mamy. Odpowiedział z Isaiasza/ opisuac łaskę
Bożą/ ślepi widza/ chrómi chodzać. Ocoż przyszedł
Bóg w Chrystusie przez łaskę.

MAR. Dobrze a prawię na śle przywiódłś mi to
miejsce/ pozwołać mi że to miejsce Isaiasowe wyklá-
da Chrystus v Mattheusa/ o kim ma być rozumiane.
Bo kiedy Jan k. posłał uczni swę do Chrystusa pytaiac
o przysciu Messyasowym mówiac: Jesliż ty jest on
ktory miał przysć/ czyli drugiego czekamy: Chrystus
Pan odpowiedział: wyliczaiac znaki ktore Isaiasz prze-
powiedział o przysciu Messyasa. Ślepi widzać. Jako-
by rzekł: a ktore znaki Isaiasz przepowiedział onego
ktory miał przysć: Powiedzieli Janowi/ że ślepi wi-
dza/ chrómi chodzać. Ktore znaki Isaiasz tu wylicza. Tu
tedy Pan Chrystus wykládaiac Isaiasza/ dáte znák iz
Isaiasz o przysciu samego Messyasa w personie mówił
Ale Isaiasz o przysciu Messyasowym nie innego nie
mówi/ iedno/ Sam Bóg przydzie y zbawić was. Ocoż
wedle wykládu samego Chrystusa/ té słowa Sam Bóg
przydzie/ rozumieia się o Messyasu. A tak Messyas jest
onym samym Bogiem Izraelskim ktory miał przysć y
zbawić nas. A temu o takim tu przysciu Isaiasz mówi/
o iákim Żydowie pytáli. Ale Żydowie nie pytáli Pana

Chrystusa

Chrystusa o przyściu przez łaskę/ ale o przyściu osoby
Messyafowej / mówiac: Ty iestes ktory masz przyśc.
(którymi słowy pokazowali osoba Chrystusowa) tak
tez Isaiasz nie mówi o przyściu przez łaskę/ ale o przyściu
persony Messyafowej. A tak gdy mówi Sam Bóg
przydzie/ daie znać/ że Bóg Messyaf sam osoba swa
przydzie y zbawi. Przeto odpowiedzie mi directe na ten
Argument iesli możesz

MINIS. Dziwnie sie wierciat odpowiadaiac na ten
Argument. Raz rzeki pozwalam/ ale sie declaruje/ że
Bóg przystedt w Chrystusie przez łaskę. A gdy go na
Argumentie trzymam/ drugi raz rzeki: Odpowiadam
na *Conclusio* / co wshytkim postlo w śniech. Bo ludzie
wczem nie odpowiadaią na *Conclusio* ale na *premissas*. Aż
na ostattek dlugo sukaiac odpowiedzi / a co mowic nie
wiedzac / stara swoje propositioy repetowat / że Bóg
przez Messyafą przystedt / y zbawienie przezeń sprawit.
X M A R. Dziwna rzecz **P. Minis** że tak Argu-
mentu chce wchodzie. Bo pisimo przywodze ktore mowi
Sam Bóg przydzie / a ty mnie wykladasz **B O G** przez
Messyafą przydzie / w czym gwałt czynis pisimu s. Bo
pisimo mowi: Sam Bóg a ty mowis: Nie sam ale przez
drugiego / to iest przez Messyafą przydzie: ktore rzeczy
sa przeciwnie / gdyż kiedy kto sam przychodzi / nie przez
tego innego przychodzi. Wracam sie tedy do mego
Argumentu. Isaiasz one slowa / Sam Bóg przydzie /
napisat o przyściu samego Messyafa / iako y Pan
Chrystus wylosyt / y tyś sam pozwolit. Orodź Mes-
syaf iest on sam Bóg Izraelsti.

MINIS. Pozwalam że to Prorok napisat o samym
Messyafu

X M A R. Tedy nie o Oycu przez Messyafą / iako ty
wykladasz. Iest z tedy to o samym Messyafu napisat
Isaiasz

Isaiasz / Sam Bóg przyjdzie. Tedyć Messyasz musi być
 onym samym Bogiem Izraelskim.

MINIS. Przez tego bywa co odprawowano / temu
 też bywa przywtafczono. A iż Bóg przez Messyasa
 odprawował zbawienie nasze / tedy słufnie Messyaszowi
 to pismo przywtafcza zbawienie nasze.

X. M A R. Nie o tonam grá idzie iesli Messyaszowi
 ma być przywtafczone zbawienie. Ale iesli to słowo /
 Sam Bóg przyjdzie y zbawi / Isaiasz o samym Messyaszu
 napisał: Bo iesliż to o samym Messyaszu napisano /
 tedy Messyasz jest onym samym Bogiem Izraelskim. A
 nie mowi pismo Bóg przez Messyasa przyjdzie y sprá-
 wi zbawienie: ále sam Bóg przyjdzie y sam zbawi. Ná
 co tak dáwno odpowiedzi od ciebie mieć nie mogą.

Tu ieden z Pánow moderatorow z ich strony / po-
 deymuiac Ministra / dáley postąpić nie mogacego / wto-
 żył sie. Spór przy jest iesli ten Messyasz ktory przysiedł
 y zbawił nas / jest Bóg. W. N. X. Jezuita mowisi że Bóg
 przysiedł / toby tego dowodzić że ten Messyasz jest Bo-
 giem. Bo iesliż jest Bogiem Izraelskim / tegoż zowie Bo-
 giem swoim mowiac Ioan. 20. Jde do Boga mego / y do
 Boga waszego. X. 1. p. 2. Nápise ná nim imie Boga mego
 X. M A R. Dácznie to W. N. mowisi / ále pierwsza
 rzecz inżem pokazał. Bo té słowá / *Ipsé Deus venit*, wedle
 wykładu samego Chrystusa / o samym Messyaszu sie ro-
 zumiecia. Co iesli tak jest: Tedyć Messyasz jest onym sa-
 mym Bogiem Izraelskim. A zwtafczają że tu Isaiasz nie
 inego o przyściu Messyaszowym nie mowi iedno té słó-
 wá: Sam Bóg przyjdzie y zbawi was. Ná druga od-
 powiadam: że Chrystus kiedy przyznawa Oycá za Bo-
 gá swego / mowito wedle cztowieczestwa / wedle kto-
 rego jest stworzenie Boże / y wedle ktorego wstepował
 do niebá. Mowiteż y wedle Bóstwá tym obyczáiem. że

Syn od Oycá wšlak Bostwo: Bo ácz Syn z Oycem jest
 jednym Bogiem w naturze/ wšakże Syn od Oycá jest/
 Bóg z Boga: Bo wšakże co ma Ociec/ ma y Syn/
 Ioan. 17. Ale Ociec ma Bostwo/ wmieltność/ madość/
 tedy y Syn budać z Oycem jedney natury/ bierze od niego
 madość ic. Jako Ociec ma żywot w sobie sa-
 mym/ tak dał y Synowi mieć żywot w samym sobie.
 Ioan. 5. Coż jest mieć żywot w sobie/ tedno być źródlem
 żywota/ y samym żywotem bez dependency: Żowie tedy
 Oycá Chrystus Bogiem swoim / że wedle Bostwa od
 niego się rodził: Jako o sobie mówi w Janá s. Jam z
 Boga posedt. Ale wrócać się do rzeczy. Żadatem
 dwoie miysce/ Proze sam Chrystus o sobie wykláda / á
 żadney odpowiedzi ná Ministerze wyćiągnąć nie moze.
 Pytam tedy o kim tu Prorok mówi. Sam Bóg przyis-
 dzie/ o samym Messyasu czy nie?

MINIS. O samym Messyasu. A drugi Minister wedle
 niego siedząc rzekł: Nie o samym.

X. M. A. R. Zgódźcie się się sami pierwey.

Agdy Licinius nie nowego przebiegło Argumentu nie
 przywoził: ná prośbe Panow moderatorow X. Mar-
 cino do trzeciego Argumentu przystąpił/ pokazując że nie
 tylko Sam Bóg Jehowá miał być posłany od Boga
 Jehowy/ iáko Zacharyas świadczy ap. 2. Uie tylko sam
 Bóg osoba miał przyść ná swiat/ wedle Isaiasa ap 45.
 Ale że też sam Bóg stworzyciel nieba y ziemie/ miał być
 za nas w naturze násey otrzyżowany. O czym świad-
 czy Zacharyas 12.

TRZECI ARGUMENT.

Ze sam Bóg w naturze násey widziány y
 otrzyżowany być miał.

A

Tak mowi v Zachár. 12. Bóg stworzyciel niebá y ziemié.
Wyleie ná dom Dawidow / y nád oby wátele
Jeruzalem Duchá láski y pobežności / y beda
pátrzyć ná mie ktorego przebodli. Ale je sie to
Proroctwo w Chrystusie samym wypeľniko świádeky
Jan 8. ap. 19. mowiac: Estálo sie to áby písmo
wypeľnione bylo. Kości w nim nie przela-
miecie. Y powtore drugie písmo mowi. Beda
widzietc ktorego przebodli. Sed tedy idzie / že
Chrystus jest onym Bogiem stworzycielem niebá y zie-
mie / ktory miał byé przebodzony.

MINIS. To nie moze byé áby Bóg miał cierpieć / y
byé przebodzony / bo Bóg Duchem jest / á Duch ciáta y
Kości á ták y trwie nie ma. Adla tego to Bogu przyczý-
tano jest: Do co sie Chrystusowi ostálo iáko by samemu
sie Bogu Oycu estáto / bo kto me czci Syná / y Oycá nie
czci. A Pan Jezus mowi: kto wámi gárdzi / mna gár-
dzi / á kto mna gárdzi / gárdzi tym ktory mie poslat.

X M A R. Nie o tym spór teraz między námi / mozeť
to byé álbo nie moze / áby Bóg cierpiat y przebodzony
byť. Ale iesli ták nápišat Zacháryasť že Bóg stworzyciel
niebá y ziemié miał byé przebodzony: bo iesliž ták nápi-
šat Zacháryasť / pewna jest že to byé moze. A iż Bóg nie
mogl cierpieć w náurze swey / wedle ktorey duchem jest /
tedyé stad idzie / že miał wziac náture náše / y w niej
cierpieć dla zbáwienia nášego. A toé jest co ia tobie z
tego mieysca pokázúie: Do tenze Bóg mowi. Wyleie
Duchá ná dom Dawidow. 12. Y beda ná mie
pátrzyć ktorego przebodli. Jáky tedy ono mowi o
lobie samym / ták trz y 19.

MINIS.

MINIS. Bóg Ojciec w Chrystusie wkrzyżowany jest /
bo zelżywość Chrystusowa opiera sie o samego Oycá.
Jako zelżywość posłanecá krolowskiego opiera sie o oso-
be samego krolá.

X. M. A. R. Dziwna nam rzecí odpowiadasz / á práwte
nieścychana. Bo iesli Bóg Ojciec w Chrystusie byl vs-
krzyżowany: tedy według twego wykładu Bóg Ojciec
w Chrystusie z Panny sie narodził / y rósł przed Hero-
dem / y umarł / y zmartwychwstał / y do niebá wstąpił.
A nie dziwonesz to bluznierstwo? K temu że sie ná tym
wykładziesadziš o posłanecá / obacz prosze iakás ná sie
tym samolówkē zgotował: Bo ácz to prawda że despekt
ktory potyka posłá krolowskiego / opiera sie o samego
krolá: y tym sposobem bywa zelżony w posłé. Ale iednak
raná / zabicie posłowc: / nie opieráta sie o samego krolá /
ale tylko o samego posłá. Zaden bowiem mady nie rzes-
cie gdy posłá raniá / albo zabija: aby uż za tym samego
krolá raniiono albo zabito / ale iz w nim krolá zelżono.
Widziš tedy że infa rzecí / mowio o zelżywości / á infa o
ranách. Iz tedy mowi tu Zacharyasz o przebodzieniu /
nie o zelżywości / nie może być rzecżono / Oycá w Chry-
stusie przebodżiono albo zabito / chociaż rzec sie może że
Oycá w Chrystusie zelżono. A tak nie o Bogu Oycu sie
to rozumie. Bada patrzyć ná mie krolego prze-
bodli. Ale o Bogu Chrystusie. Ktory jest Bog
nadewszystko blagostawiony. Rom. 9. A iz
ten Bóg ktory mowi o Zacharyasza / jest stworzycielem /
tedy Chrystus jest onym Bogiem stworzycielem ktory
bl. nasz jest przebodżiony.

MINIS. Znowu mowisz Bóg cierpieć nie może / bo
Kościy Krwie nie ma: A co sie wam zda wielkie absurdum,
nie idzie za tym / żeby sie Bóg Ojciec w Chrystusie naro-
dził.

dział. Jako nie idzie żeby Król w pośle narodził się / cho-
ć i w pośle zelzony jest.

X. M. A. R. Nie kreć rzeczja P Ministrze / bo i tak mo-
wie że i tak Król w pośle zelzony być może / ale zabity albo
rodzony być nie może. Także też Bóg Ociec zelony być
w Chrystusie może / zabity i rodzony być nie może : albo
jest / i tak ty mówisz / zabity być w Chrystusie może / te-
dy też i rodzony w Chrystusie być może : A to jest
absurdum. co z twojey odpowiedzi idzie. A tak nie o Bo-
gu Oycu miejsce to rozumie się / ale o Bogu Chrystusie.
A żebyś to tym iśmiej obaczył / takci iśczę z tego
miejsca dowodze. Dwie ci rzeczy mówi o sobie Bóg

Stworzył i niebá y ziemię **Beda na mie patrzyć / y**
przeboda mie. Skąd tak argumentuje. Tego Żydo-
wie przebodli na ktorego patrzał : Ale nie patrzyli na
Boga Oycá / iedno na samego Chrystusa. O toż nie Oycá
ale Boga Chrystusa przebodli. Odpowiedzże mi. Jesli
Żydowie krzyżuac Chrystusa / patrżali na Oycá. Bo
jesli na Oycá nie patrzyli / tedy też Oycá nie vkrzyżowali
MINIS. A coż się o tym więcej mówić może. Vkrzy-
żowali Oycá w Synu / także też na Oycá w Synu pa-
trzyli.

X. M. A. R. Stóycie tak á odpowiedz. Jesli Żydowie
krzyżuac Chrystusa / patrżali na Oycá w Chrystusie / to
tedy widzieli że Ociec był w Chrystusie. Ale to jest prze-
śiw Páwłowiś. 1. Cor. 2. **By byli bowiem pozná-
li / nigdyby Páná chwały nie vkrzyżowali.**

O toż nie widzieli Oycá w Chrystusie i tak ty powiedziasz
MINIS. Widzieli y nie widzieli. Bo iż zelnywość
Chrystusowa opierała się o Oycá / dla tego patrżając na
Chrystusa / patrżali na Oycá / choć samego Oycá nie wi-
dzieli.

dzieli: Do teź nie wynawali Chrystusa być poślanca od Oycá.

X. M A R. ¹ Tłóder głęboko y subtylnie odpowiadaf / że sie y sam miera, mtes co mowif. Pytam cie iedną: Jesli Żydowie krzyżu ac Chrystus, widzieli Oycá / tak oż go widzieli: albo duchownie / albo cielesnie: Jesli duchownie / to przez wiäre / wierzac że Bóg Ociec był w Chrystusie. Co jest przeciw Pawłowi 6. By byli bożwiem poznali / Páná chwaly nigdyby byli nie vkrzyżowali. Jesli cielesnie / to jest przeciw pšimn / bo Bóg Ociec biata nie ma / y dla tego okiem cielesnym widziány być nie może / bo widzenie cielesne nie ściaga sie iedno do rzeczy cielesnych.

MINIS. Tóž odpowiadam co y pierwey.

X. M A R. Máo ná tym že tóž odpowiadaf / gdy ná to o co ta pytam nie odpowiadaf. Jakož wždy Żydowie widzieli Oycá w Chrystusie: Bo co ty mowif że tym obyczátem widzieli Oycá / że uczynili zelżywość Chrystusowi / ktora sie opieráta o Oycá / to jest przeciwko wšeláktemu rozumowi / y przeciw tobie sámemu: Bo nie idzie zá tym / že kto poślanca krolewskiego zelży / zwłafszá w niewiádomości: aby to czyniac / miał widziec samého krolá. Ani tedy Żydowie žiac Chrystusa / á niewiedzac aby on był poślancem Božym: pátrzáli ná Oycá. R owšem przeciwna rzecz stad idzie / že ani ná Oycá pátrzáli / ani o Oycu myšlili: Bo y wedlug twego zeznáma / niewiedzieli oni / žeby Chrystus był poślancem od Oycá.

MINIS. Okiem cielesnym žádn Boga widziec nie može

X. M A R. Jestže tak jest / to tedy go Żydowie widzieli widzeniem duchowným; co jest przeciw Pawłowi 6. wrietemu.

zśadził moze. Bo tak mowi pismo. W tym sie po-
kazala milosc Boza/ze on za nas polozył dusze
swoie. Ktory on? to jest Bóg ié.

MINIS. Gramátice tu żadna krzywda sie nie dzieje. A
bowiem wiemy ze czasem articulerem bywa Pleonasmus, czas
sem Ecclisias. Także też Praepositiones cum casibus suis etiam cum
articulos stosowane bywają. Wiec wybornie y tu stać mo-
ze/dia hematos tu idiu, (ktore slowa chytró wywrócił Mi-
nister na swódy wyklad. Bo w pismie stoi/ dia tu idie
hematos.) Wszakże iesli idzie o artykuł/Bez rat pisze o
tym miejscu. In vno codice legimus, dia tu hematos, tu idiu.
Gdzie pyta no Ministrá/ iesliż to czytał z Pávla s. A
gdy powiedział że niez Pávla s. ale z Bezy w smiech
posła ta jego odpowiedz.

X. M. A. R. A Gramátyka kręciš y na Argument nie od-
powiadaš. Bo inaczey slowa pisma s. wywracaš/ a miżle
w pismie stoia/ gdy tak czytaš/ dia hematos tu idiu, a w pi-
smie stoi/ dia tu idiu hematos, gdzie sie idiu ściaga do hematos,
a ty rozlaczając idiu od hematos, inšy a bárzo rozny senš
czyniš. A co przywodzisz Beze/ choć tak czyta/ przedšie
nie tak to miejsce wyklada iako ty/ ale tak/ że ten arty-
kuł tu, jest v obu slow dla wietšego vvažánta albo Em-
phasim powtórzony: co sie bárzo często w pismie Greckim
náydnie. Jako dáleko nie chodzac w tymże Cap. Dzieiów
Apostelskich 9. 23. Ori to pneuma to azion kuta polin dia martyrete.
Co od slowa do slowa tak brzmi: Ze on Duch/ on świe-
ry/ po miastách świádeczy/ tak że y tu dia tu hematos tu idiu.
Znáczy wyrażnie że ona krwia/ ona własna nas do-
stat Bóg. Druga. Rozsadz sam iesliż to słusna/ aby z
iedney księgi niewiem iakiey/ pismo s we wszystkich
innych księgach poprawione y odmienione bylo. Co
też wás Czechowicz uczynil/ przeciwko Wuytkowi pisac/
D 2

godzie dla iedney księgi z Moskwy przywiezioney // w
 Ktorey byto napisano *Dei erat. verbum* wotpić: nie wstydzi
 się o słowach Jana 1. *Deus erat. verbum.* Tak ac jest wa-
 śa petyrość w wykładaniu pisma / y takie serce prze-
 śiw Chrystusowi / gdy takim gwałtem za lada iako
 przyczyła targacie pisma o Bostwie Syna Bożego / by
 iedno swoje przewieść a Chrystusa z Bostwa złupić: Ja-
 kobyście daleko lepiej uczynili gdybyście zemnatat di-
 scurowali / iż dwoiatke pisma znaydujemy o Chrystu-
 sie / iedne są ktore o cztowieczeństwie iego. mówią; dru-
 gie o Bostwie: bo iako napisano jest / że Chrystus Syn
 cztowieczy położył dusze swa za nas / y krwia swoia nas
 odkupił; tak też napisano / że Bóg krwia swoia dostal
 kosićcia swego. *Act. 20.* że Bóg położył dusze swoje za
 nas. *Ioan. 3.* że Bóg był przebodzony na krzyżu *Zach. 12.*
 Blaczątać tedy y te y owe miejsca / wyznac mamy / że
 Chrystus iest y cztowiekiem y Bogiem przedwiecznym.
 Tak że co Chrystus uczynił y ucierpiał / sam Bóg czynił
 y ucierpiał. A do takiego wyznania nas często pismo S.
 wieźcie.

W tym panowie moderatorowie widzac że Disputa-
 torowie spracowani byli / gdyż przez cale fiesć godzin
 Disputacya trwata: na drugi dzien Disputacyey koniec
 odlozyli.

MINIS. Widzieli widzeniem cielesnym.

X. M A R. Wszakés już powiedział że Bóg ciała nie ma / y okiem cielesnym widziany być nie może: widza że nie to paniu Ministrowi mówić / tak y nie tak: bo sia to wam zeydję / raz mówić nie cielesnym / á potym zaś że cielesnym.

MINIS. Pisino pismem wykładam. Kto sie was do-
tyka / dotyka sie zrzemice oka mego: przed sie Bogá za-
den sie nie dotyka. Także też Bogá żaden nie może za-
bić / á przed sie nicikim obyčajem może sie zabićie Bogu
przystosowác: Bo przez zabićie rozumne sie *omne genus
persequuntis*. Jako y do Saulá mowi Chrystus / *Saule /
Saul* / czemu mnie przesládnieš.

X. M A R. Widze że pismem ále práwie nie do rzeczy:
bo to nie nietyka mego Argumentu. A to co mowiš in-
żemét dawno zbit: to jest / z strony zelżywošci / że co sia
Chrystusowi sstáto / o samego sie Oycá opieráto / ále nie z
strony zabićia: gdyžiesli poslá zabić / etol nie może mo-
wić / że mnie zabićo / ále tytko może mówić / że mnie zel-
żono. A tu mowi Pan Bóg / że **Beda ná mie pá-
trzyć ktorego przebodli.**

MINIS. Nie mamy tego *malum loquendi* w pismie / áby
Bóg miał cierpieć / krew rozláć / być zabićy.

X M A R. Baczże że w twej głowie nie máš / ále w pi-
smie jest. Bo iákomiež y z tego mieysca Zacháryasowe-
go pokazat / że Bóg miał być widziany y przebodžiony /
ná co żadney slišney odpowiedzi nie slyše. Takéi też
moge pokazác inše mieysca / ná ktorých pismo s mowi /
že Bóg włásna krew wylát dla nas / že duše swa dla
nas položyl. Abowiem tak czytamy *Actor. 20.* **Pol-
ožyl was Duch s wiewy rzadzić kóšciol Bo-**

ży/ktorego dostał własna krew. Otóż maś/
 Bóg własna krew Kościół dostal. Także I. Ioan. 2.
 czytamy. W tym uznaliśmy miłość Boga/ że
 on za nas dusze sws polozył.

MINIS. Pierwsze miejsce ták z Grackiego wykładam
 że Bóg nábył Zboru swego dia tu idiu *hematos*, przez wła-
 snego krew/ nie przez własna krew/ bo to nie nowina w
 piśmie s. przez iednorodzonego / rozumieć Syná. A ták
 y tu przez własnego mozem rozumieć Syná / choć tu nie
 przydaie. A to dla tego. Bo Apoc. 3. Chrystusowi to
 pismo przyznawa/ że był zabity/ y odkupil nas Bógim
 przez krew swoje. A co sie tyczy wtorego miejsca / ták
 z inszych miejsc piśmá s. ma być wyłożono: W tymci
 my uznali miłość Boga/ że on (nie Bóg ale Chrystus)
 polozył dusze swoje/ gdyż ták ná inszym miejscu piśmá s.
 czytamy o Chrystusie. Ioan. 10.

X. MAR. Znáś że sie Minister y Gramátyka nie do-
 uczył/ do ktorey sie teraz wciéka / á pierwszemu miejscu
 dawšy pokoy/ te miejsca chce nam spocic z swego mo-
 zgu Gramátyka: pódzmyš teby y do niey. Bo ták iák
 żywo w skólách wczá kiedy *Adiectivum* y *Substantivum*, sa
 złączone iednym artykułem / teby *Adiectivum* do tegoż
Substantivum przynalezý / á nie do inszego iáko ty mówiš
 ściaga sie: co y tu ták iest dia tu idiu *hematos*, artykuł tu zła-
 cza idiu *hematos*. Otóż idiu ściaga sie do *ematos*, nie do *hu*,
 to iest Syná/ktorego tu nie maś. Druga/gdzie w piśmie
 s. to słowo *idies* (to iest własny) samo polożone/znaczy
 Syná: Ná wtóre lepał miejsce gdy rzkomo chce odpo-
 wiedziec/tákí gwalt piśmu czyni/ że nie trzebá abym co
 ná nie mówił: Gdyž to słowo/ on / rozumie sie o tym co
 wprzédzito/ to iest o Bogu: iáko każdy by naprostšy roz-

31

tury Beſkley/ieſt rodzony z Oycá/Bóg z Bogá. Ale iſ
ſie domagaſi piſmá/ o przedwiecznym rodzeniu S^Wná.
Bożego / pokáznieć iedno mieyſce v Salomoná Prou. 8.
Gdzie madroſć Bożá przedwieczna o ſobie mówi/ że by
tá poczetá y rodzona przed ſtworzeniem ſwíatá. A tá
madroſć Bożá ieſt Chryſtus; Bo w piſmie s. przez ma
droſć Bożá mówiáca/rozumie ſie Chryſtus. Jáko czy
tamy v Lukáſá II. Madroſć Bożá mówi: Deo poſyłani
do nich Proroki. Tu iáśnie Lukáſ s. przez madroſć
Bożá rozumie Chryſtuſá Bo co Lukáſ nápiſat: Ma
droſć Bożá mówi/ to Mattheuſ 23. nápiſat/ że Chry
ſtus mówił. Pokáznieć y drugie mieyſce z Micheáſá s.
Sébie (to ieſt z Becclem) wynidzie/który będzie pá
niacy w Izráelu/ á wyſćie iego od początku od dni
wiecznoſćci. Otóž maſ dwoiákú rodzenie/ iedno ro
dzenie: wedle eżáſu/ drugie przedwieczne. A ták
odpowiedz y z ſtróny dwoiákúy náтуры/ y z ſtróny dwo
iákúego rodzenia Chryſtuſówego ieſt z piſmá.

MINIS. Nie przymnie tey odpowiedzi/ bo ná tych
mieyſćách nie ieſt/ áby Chryſtus on eżtowiek vkrzy
żowany miał ſie rodzić wedle Boſtwá z Oycá.

X. M. AR. Byſ mie byl pilno ſluchał P. Miniſtrze/
nie trzebáby powotáráć odpowiedzi. Boméi pokazał
że Madroſć Bożá bytá przed wieki rodzona/ á tá Ma
droſć bytá Chryſtus. Oeżeméi pokazał/ że Chryſtus
był przed wieki rodzony/ ále to rodzenie nie może ſie ro
zumieć o rodzeniu wedle eżtowieczeńſtwá/ tedy ſie rozu
mieć muſt o rodzeniu wedle Boſtwá. Jeſliž tedy tá mo
iá odpowiedz nie ieſt doſtáteczná/ pokáż eżegoć w niey
nie doſtácie.

MINIS. Tu dlugi ſpór wiódt Miniſter/ domagáiac ſie
áby mu pokázano w piſmie tymi ſłowý/ iſ Jeſus Chry
ſtus wedle Boſtwá przed wieki národził ſie z Oycá. A

X. M. A. R. Odpowiadam. W Chryście wyznawa-
 ny dwie naturze / natura człowieka / y natura Boga.
 Wedle tedy natury człowieka / narodził się z Panny za
 czasu Augusta Cesarza. Wedle natury Bóstwy / narodził
 się przed wieki z Boga Oycą. Ale to nie jest moia odpo-
 wiedź / ale Pawła ś. na wielu miejscach : który w Chry-
 ście dwie naturze uznawa / człowieka y Boga. Abo
 wiem do Rzym. 9. tak piše. Ze Chryśtus jest z Oy-
 com wedle ciała. (to jest wedle natury człowieka)
 który (wedle Bóstwy natury) jest Bóg nade-
 wszystko błogostawiony na wieki. A do Rzym.
 1 piše. Ze Chryśtus Stał się z nasienia Dawi-
 dowego wedle ciała / a wedle Ducha poświę-
 cenia (to jest wedle Bóstwa) jest przenależo-
 nym Synem Bożym. A do philip. 2. Który
 bywszy w postaci Bożej / nie lupięstwo po-
 czytał / że był równym Bogu / ale samego się-
 bie wyniżył / postać sługi przyjąwszy / stał
 wby się podobny ludziom / y postawa nale-
 żony jako człowiek. Jakoby rzekł: Bóg z natury
 Bogiem przyjął naturę człowieka.

MINIS. Ty Paweł ś. orodzeniu wedle Bóstwa nic nie
 mowi. Otóż odpowiedź wafá nie jest z piśmá.

X. M. A. R. Nie dla tego przymiodłem te miejsca pi-
 śmá ś. abym pokazał rodzenie wedle Bóstwa / ale tylko
 abym pokazał dwie naturze w Chryście : acz y stał
 takwie dowieść rodzenia wedle Bóstwa. Bo iż Syn mu-
 si być rodzony od Oycá / a Chryśtus jest Synem Bożym
 wedle natury Bóstwy / Otóż idzie za tym / że wedle na-
 tury

czekawał Bóg niestwápliwý. Tákze y ten s[...]
wienia: Madrość Boża rodzona jest przed
czy je Bóg przed wieki rodzony jest. *Tá třetíá*
odpovídám: Madrość Boża iáko prawdyurit před
wieki rodzona jest: ták teź práwdywie stoi y wrót
miejskich. Jákož to Jan 6. o Chrystusie świadczy
Apoc. 7. Já stois y wrót y kółce/ kto mi otworzy wínde.
W czym pokáznie je Chrystus jest ona madrością Boża/
o ktorey Sálomon mowi/ že stoi y wrót. *Rzeznáe to*
sam rad nie rad musíš: Bo iž Bóg wšedzie jest. *Hier. 23.*
tedy Madrość iego wšedzie jest/ y ná niebie y ná zemi.
A przeto y y wrót do ktorych kółce/ obecna jest: y ták
to nie dživ/ iáko nie dživ/ že Bóg osoba swaná káždym
miejsceu obecny jest. *Tá třetíá. Lukáš 6.* náuczył
nas co mamy rozumieć przez Madrość Boża mowíaca
w písmie 6. y pokazat že tá Madrość Boża mowíaca
jest Chrystus Syn Boží. *Tie* mamy sié tedy wícecy
domyšláe ná Lukášá 6. á przyznáe mamy/ že gdy Sálomon
mowi o Madrości Božey předwieczney/ przez
Madrość Boża rozumie Chrystusá/ wedle *phrasim* písmá
6. *Až* Sálomon o teyže Madrości píse/ že bytá před
wieki rodzona: tedy zá tym idzie/ že Chrystus předwie-
ti byt vrodzony. *A* přecíwko temu/ nic Páwel 6. nie
jest *1. cor. 1.* gdy píse že Chrystus está sié nam Madro-
ścią; Bo sam Páwel 6. wykłáda ná tymže miejsceu iáko
sié to rozumieć má. *Ab*owiem ták píse: *K*tory sié
stáť nam Madrością od Bogá/ y správie/
dlíwością/ y poswíeceniém/ y odkúpeniém.
Gdy Páwel 6. nie mowi/ está sié sam w sobie Madro-
ścią; bo sam w sobie byt Madrością před wieki: iáko
tu Sálomon świadczy/ ále mowi. *Está sié nam Ma-*
drością/ to jest/ *wz*gledem nas. *A* iákož sié nam estáť

3
Jako tak sie stal sprawiedliwoscia y po-
swieceniem y odkupieniem. Jako tedy stal sie nam spra-
wiedliwoscia / ze nas vsprawiedliwit / stal sie nam
swiatobliwoscia / ze nas poswiecil / stal sie nam od-
kupieniem / ze nas odkupil / takze stal sie nam Madro-
scia od Boga / ze nas Madrosci Boskiej wczyt widomie
stawszy sie czlowiekiem. A tak Pawel s. nie iest prze-
ciwny Salomonowi: bo ona Madrosć / ktora wedle
Salomona sama w sobie byla rodzona od wiekow / stala
sie nam Madroscia wedle Pawla s. za czasy / kiedy
nas Madrosci niebieskiej nauzala. Jako wczony
czlowiek sam w sobie mady iest / ale drugim poczyna byc
mady / kiedy drugich wczyc Madrosci poczyna.

MINIS. Prawda ze w pismie nie czytamy o Prosope-
paij / y dla tego dam iey pokoy. Ale przedsie przy tym
stoi / ze tu iest figuralna mowa / dla dowodow przere-
czonych; Bo iestli Madrosć Boza iest osoba / dla tego
ze mowi / tedy tez niestwapliwosc iest persona / ze czeka:
bo tak mowic iako y czekać sluzi personie. A za tym idzie
ze to co sie o niey mowi / ma sie figuralnie rozumiec. Jako
to ze przed wrotami stoi / ze sie rodzi i t.

X. MAR. Dostyc iuz pokazalemci / ze co niestwapli-
wosc Boza czyni / to samego Boga persona czyni / iako
co laska krolewska czyni / to krolczyni. Mowia tedy ze
ten sposob mowienia / Madrosć Boza czyni / niestwapa-
liwosc Boza czyni / znaczy ze persona samego Boga czy-
ni: Jako y o krolu mowiac rozmaitym sposobem mo-
wienia / znaczym iednej osobe krolewska; Bo choc rzecz-
czemy / laska krolewska / Madrosć krolewska / potez-
nosć krolewska to czyni / przedsie nie znaczym y / iedno
ze sam krol laskawy / mady / potezny czyni a nie wiele
krolow.

MINIS. Prawda / iedno to iest co niestwapliwosc
Boza

Boża czyni/ to Bóg czyni niestwáplwy. Także co
Madrość mówi/ co Bóg mówi.

X. M A R. Profe aby to napisało. Przyznawasi że
co Madrość Boża mówi/ Bóg mówi: Ale Madrość
Boża mówi że jest rodzona. Przeto Bóg mówi że ro-
dzony jest/ A tak samos sie twymy słow, wkwit
MINIS. Tu ściśniony na odpowiedz nic nie mowiac/
do infey ráciey skoczył. Jako/ przy prawdziwie Madrość
Boża nie stała v wrót/ tak sie też nie rodziła.

X. M A R. A na toméi inż powiedziat/ że stała pra-
wdziwie/ y prawdziwie sie rodziła. Bo iż Bóg wszedzie
jest prawdziwie/ tedy y Madrość Boża wszedzie jest pra-
wdziwie: A tak y w mieście/ y v brón mieysckich/ y ná
każdym mieyscu prawdziwie jest. Jako y to co v Janá
ś. Apoc. 3. Chrystus o sobie mówi: Ja stois v drzwi y
kołace/ rozumie sie o prawdziwey bytności Chrystuso-
wey/ ktory wedle Bostwa wszedzie jest/ á dla tego y w
sercu nášym kiedy kołace.

MINIS. Biedyby Chrystus był osoba swoia ná ziemi/
tedy bysmy go widzieli y slyšeli. A k temu/ iesli wstapit
w niebo/ iakóż tu jest ná ziemi? A Páwel ś. do Żydów
mówi/ Gdyby był ná ziemi/ ofiarownikemby nie mógł
być.

X. M A R. Na to wszystko iednym słowem takci od-
powiadam. Ze Chrystus wedle człowieczeństwa wstapit
do nieba/ przemieskywa w niebie/ y jest widomy; Ale
wedle Bostwa/ jest wszedzie niewidomy iako Bóg pra-
wdziwy. A tak y v wrót serca nášego jest Bostwem
swoim obecny/ gdy do niego kołace. Daméi przykład/
Bóg Ociec Bostwem swoim/ niebo y ziemie napelnia.
Hier. 23. á przedście osobliwym obyczáiem/ wyznawamy
go być w niebie/ że w niebie chwale swa y máiestat iásnie
pokázuie. Tak też Chrystus wedle człowieczeństwa y

chwaty swej iest w niebie : a przytym wedle Bostwa iest na kazdym miejscu.

MINIS. A tey raciey popierac nie mogac / do trzeciey sie vdat. Ze Pawel s. zowie Chrystusa Madroscia vczyniona / mowiac : ze sie nam sstat Madroscia. 1. Cor. 1. Otóz nie byl przedwieczna Madroscia.

X. MAR. Ale y na to dosyc iuz mowil / ze nie sam w sobie / ale wzgledem nas / sstat sie Madroscia.

MINIS. Czlowiek nie moze byc Madroscia przedwieczna. Ale Chrystus iest czlowiek / iako sam o sobie mowi : Mnie czlowieka zabic sukacie.

X. MAR. Chrystus ile czlowiekiem iest / wedle czasa iest : ile Bogiem iest / przedwiecznym iest. A tak ile czlowiekiem iest / przedwieczna Madroscia byc nie moze. Wszakze ten ktory sie sstat dla nas czlowiekiem / ile Bogiem iest / moze byc y iest przedwieczna Madroscia.

MINIS. Czym kto vczyniony iest / tym nie byl przedtym ; ale Chrystus sstat sie nam Madroscia. Otóz nie byl nam przedtym Madroscia.

X. MAR. Prawda / ze tym obyczaiem Chrystus nie byl nam Madroscia / ktorym sie obyczaiem sstat nam Madroscia : bo nas przedtym widomie nie vczynil Madrosci niebieskiej. Ale sam w sobie zawsze byl Madroscia.

MINIS. Chrystus nie byl nam przedtym Madroscia / bo nas przedtym Madrosci nie vczynil. Ale ta Madrosca v Salomona nas Madrosci vczynila. Otóz Chrystus nie byl ona Madroscia o ktorey mowi Salomon.

X. MAR. Chrystus przedtym niz sie sstat czlowiekiem / byl nam Madroscia ale niewidomym obyczaiem. Kiedy sie zas sstat czlowiekiem / sstat sie tez Madroscia ale widomym obyczaiem / ze nas widomie y vstnie vczynil Madrosci niebieskiej ; Przed stworzeniem swiata / ani widomym

widomym / ani niewidomym obyczajem nie był nam
 Madrością / bo na ten czas nas żadnym obyczajem nie
 uczył. A tak to nie idzie / stad / że przedtym niż sie stał
 człowiekiem / nie był nam Madrością widomym oby-
 czajem ; żeby nie miał być Madrością niewidomym o-
 byczajem. Tedy jest ona Madrością o ktorey Salomon
 mowi.

MINIS. To tedy teraz nie jest Madrością Pan Chry-
 stus. Bo nas widomie nie uczy.

X. MAR. Jest y teraz nam Madrością widomym
 obyczajem : Bo czego sam wsty swymi na świecie będąc
 uczył / tego nas teraz przez pismo / y przez Bázmodzicie
 uczy.

MINIS. Wszakście już byli zeznali Pánie Jezuita / że
 Chrystus przed przysćiem swoim / nie był nam Madro-
 ścią / to tedy nie był ona Madrością v Salomona / gdyż
 ona Madrość nam była Madrością / bo nas uczyła.

X. MAR. Zadáieś mi czegoś nie mówit : bom tylko
 powiedział / że Pan Chrystus przedtym nie był nam
 Madrością widomym obyczajem / álem tego nie mówit
 żeby nam przedtym nie był Madrością niewidomym
 obyczajem ile Bóg.

Co gdy Minister powtarzáiac vporne twierdził ; cze-
 go mu y strona jego wstyłká poświadczáła. X. Mar-
 cín obroćiwszy sie do pisarzow / prosił aby było czytano
 co sie mówiło. A gdy náfemu pisarzowi wiary dáć nie-
 chcieli / wyrwał sie z ich strony Minister pisarz ich / kto-
 ry pod bóháznia Boga obiecał sie wiernie przeczytać / y
 gdy przeczytał / nálażto sie wyraźnie / że męstusnie Mi-
 nister ná Biedzá kładł / to co nie było mówiono. Czego
 sam Minister ze wstyłkami swymi z milczeniem y ze
 wstydem użyć męsieli. A tak Minister ze wstydem do
 drugiego Argumentu przystąpił.

Drugi

DRUGI ARGUMENT

LICINIVSZOW.

Wtóra część artykułu waszego jest.

Ze

Chrystus jest stworzycielem nieba y ziemię.
 Aia pokazuje ze Chrystu nie jest stworzycielem/ ale swo-
 rzeniem: tym Argum. ntem.

Pierworodny wshystkiego stworzenia jest
 stworzenie. Chrystus jest pierworodny wshy-
 stkiego stworzenia. i. Coll. 1. y dla tego Chry-
 stus jest stworzeniem.

X. MAR. Dwoiako sie moze rozumiec Pierworodny
 wshystkiego stworzenia; albo przed wshystkim stworze-
 niem/ albo miedzy stworzeniem. Aco tedy jest pierwo-
 rodny przed wshystkim stworzeniem/ nie jest stworzenie/
 dla tego ze jest przed wshystkim stworzeniem. A iz Pawel
 s. na tym miejscu zowie Chrystusa pierworodnym wshy-
 stkiego stworzenia/ ze jest przed wshystkim stworzeniem/
 bo wyraźnie przydaje; **N** on jest przed wshystki-

Mi. Tedye przecirona rzecz z tego miejsca idzie / to
 jest/ ze Chrystus nie jest stworzenie/ ale jest przed wshy-
 stkim stworzeniem.

AINIS. Zaden pierworodny nie bywa wyiety z con-
 diciey tych / ktorych jest pierworodny. Ale Chrystus
 jest pierworodny stworzenia. To tedy wyiety nie jest z
 condiciey stworzenia. Na przyklad. Jeden otec ma
 dzieciec synow/ pierworodny jest teyz condiciey/ kto-
 rey sa y drudzy/ y nie bywa wyiety z liczby ani z brater-
 swa drugich braciey.

X. MAR. Aco jest pierworodny/ wzgledem tych kto-

rzy także iako on sierodzili/ tedy musi być między nimi
 iedneyse condiciei; iako w dżiesiąci synach iednego oyc
 ca/ każdy baczyć może/ gdyż wszyscy tázowi synowie
 iednako rodzeni sa. Ale iesli iest pierworodny względem
 tych ktorzy nie tak iako on rodzeni sa/ tedy z condiciei
 ich wyiety być musi / bo on iest rodzony/ a drudzy nie
 rodzeni/ ale stworzeni sa. A tak iż Chrystus iest tu na
 zwány pierworodny względem wszystkich rzeczy stwo
 rzonych/ tedy e tym samym iest wyiety z condiciei wszy
 stkich rzeczy stworzonych: bo rodzony dzieli sie od stwo
 rzonych. A tá moja odpowiedź iest wyieta z tegós
 mieysca; bonie darmo Paweł s. 30 wie go pierworodnym
 wszystkiego stworzenia/ nie pierwo stworzonym/ nie kta
 dac go w poczet rzeczy stworzonych / ale go ráczey od
 wszystkich rzeczy stworzonych dzielać. Arotko tedy
 mówiac: Pierworodny między rodzonymi / iest teyże
 condiciei / ktorey sa drudzy rodzeni. Ale pierworodny
 między rzeczami stworzonymi / nie iest tey condiciei /
 ktorey sa rzeczy stworzone. Także Chrystus / że iest ro
 dzony od Oycá / a drugie rzeczy sa stworzone / tedy nie
 iest tey condiciei ktorey sa rzeczy stworzone. A temu
 iakom niż wyżsley mowi / Chrystus był pierworodnym
 przed wszystkim stworzeniem / tedy e pierwey rodzony iest
 a niż inie rzeczy stworzone sa. Gdyby tedy byto wiele
 synow v Bogá rodzonych nie stworzonych / tedy by pier
 worodny był iedney condiciei z drugimi rodzonymi: ale
 jednem tylko iest Syn Boży rodzony (wogoda tego
 psimo zowie iednym y iednorodzonym) a drugie wszy
 stkie rzeczy sa stworzone; dla tego nie idzie z tym / aby
 Chrystus bedac pierworodny wszystkiego stworzenia /
 był teyże condiciei z rzeczami stworzonymi.

MENIS. Chrystus nie tylko iest pierworodny przed
 wszystkim / ale też pierworodny / Między; Jako Paweł
 mowi

mowi do Rzym. 8. Aby był pierworodny między wiela
 bráćiey. Ażenie jest przed wśyſtkim ſtworzeniem pier-
 worodny; pokazuje Páwel że iednego tylko ſtworzenia
 jest pierworodzony: zowiąc go pierworodnym umár-
 tych/ábo umieráacych, to jest ludzi: y tu ná tym miej-
 ſcu do Colof. 1. ludzie zowie Páwel á. wśyſtkim ſtwo-
 rzeniem; iáko yono/Przepowieda ycie Ewángelija wśy-
 ſtkiemu ſtworzeniu/to jest ludzom.

X. M A R. Pan Chryſtus jest nazwany pierworodny
 z wielu bráćiey/ iáko iedyny y iednorodzony Syn/ jest
 pierworodny względem drugich przysposobionych. Já-
 ko tedy inſa condicia jest iednorodzonego Syná/ inſa
 przysposobionych; ták też inſa condicia jest Chryſtuſa
 Syná iednorodzonego: inſa ludzi y Angiotow ſynow
 przysposobionych. Otóż to miejsce do Rzym. 8. bárzo
 dobrze mnie ſłuży/ á tobie namniey. Ale temu ſie dziwu-
 ie/ że Pána Chryſtuſa czyniſ pierworodnym/ tylkó
 względem ludzi umieráacych/ rozumieiac przez wśyſtkó
 ſtworzenie/ ludzic. Nie ládá wykład piſma przez piſmo/
 że ſie ná iednym miejscu przez wśyſtkó ſtworzenie ro-
 zumieia ludzic/ tedy y ná wśyſtkich tákże ſie ma rozu-
 mieć. Jáko by nie doſyć wyraźnie nam Páwel á. wyto-
 żył/ co tu ná tym miejscu rozumieć ſie ma przez wśy-
 ſtkó ſtworzenie/ to jest wśyſtkie rzeczy/ ná ziemi y ná
 niebie/ widomé y niewidomé. Abowiem ták mowi.

Krocy jest pierworodny wśyſtkiego ſtwo-
 rzenia: Abowiem w nim ſtworzono jest w-
 ſyſtkó/ ná niebie y ná ziemi. Izali ludzic ná nie-
 bie ſtworzono: widomé rzeczy y niewidomé.

Zaż niewidomé rzeczy ſa ludzic? A przydawa wyklá-
 dáiac co to zá rzeczy ná niebie niewidomé **choć Ná-**
 jest at/

iestat / choć Państwa / choć Przełożenstwa.

A widzisz to? a nie raczej Angiotowie. **Wszystko**

przezeń y w nim stworzono iest / a on iest przed

wszystkimi / y wszystko w nim stoi. Widzisz tedy

P. Minijsze / iako sie tu musisz twego wykładu pier-

wzego a barzo nie krzeczkiego / y iasnie przeciwnego prz-

sinu / wstydać.

MINIS. Zeprzec sie nie mogac tak iasnego pisma /

wyznat / ze tu Chrystus iest pierworodnym / nietylko

ludzi / ale y Angiotow; y ze Pawel a przez wszystko

stworzenie rozumie nietylko ludzie / ale y Angioty.

Wszakze z nowu sie wracaiac do pierwszego Argumentu

niowit: Nie pokazze sie to / aby ktoby pierworodny / a

nie byl teyze condiciei z inszymi / wzgledem ktorych iest

pierworodny.

X. M. A. R. Juz sie pokazalo / y nie iednym obyczaiem /

y stad ze Chrystus iest pierworodzony przed wszystkim

stworzeniem / y stad ze Chrystus / tak iest pierworodny

wzgledem drugich braciey / iako syn iedyny iednorodzo-

ny / wzgledem drugich przysposobionych : y dla tego nie

moze byc iedney condiciei z drugimi. Albo tedy na to

odpowiedz co / albo iesli niechcesz ynie mozesz / postepuy

daley. Achceszli pokazec ieszcze / iako omylny iest twoy

Argument na ktorym sie sadzisz. Bo iesliz dla tego /

Chrystus / ze iest pierworodny wszystkiego stworzenia /

iest stworzeniem. Tedy za tym idzie / ze iz iest Pan

Chrystus pierworodnym Angiotow y ludzi; tedy tez

musi byc / y natury Angielskiej / y natury ludzkiej : a

przeto y Angiotem / y czlowiekiem. Widzisz iakoe tu ze

wfad ciastno. Postapie ieszcze y daley / y pokazec z tegoz

miejscu / ze Chrystus nie iest stworzeniem : bo stworzy

ciel nie jest stworzeniem / ale tu Páwł ś. wyznawa
 Chrystusa być stworzycielem. Otóż nie jest stworze-
 niem. Słowa Páwła ś. są wyraźne: **Który jest
 pierworodny wśytkiego stworzenia.** Czego
 zaraz dáie przyczynę / dla czego Pan Chrystus jest pier-
 worodny wśytkiego stworzenia; nie dla tego że jest
 pierwszym stworzeniem / ale że jest stworzycielem wśy-
 tkiego stworzenia. Bo tak mówi: **Abowiem w
 nim stworzone są wśytkie rzeczy / y ná niebie
 y ná ziemi / widome y niewidome. zé. Y w
 nim wśytko stoi / á on jest przed wśytkimi.**

MINIS. Nie zowie tu Páwł ś. Chrystusa stworzy-
 cielem / bo nie mówi: żeby Chrystus stworzył wśytko /
 ale że przez niego jest stworzono wśytko. A inśy jest kto
 czyni / inśy przez ktorego bywa czyniono. Ażá tym idzie
 że Chrystus nie jest stworzycielem.

X. MAR. Jeszcze się po trzecie Argumentu twego
 záwstydzić másiś; Bo tym Argumentem / to uczyniś /
 że y Oćiec nie będzie stworzycielem. Abowiem tak ár-
 gumentuieś: Przez kogo co bywa stworzono / nie jest
 ten stworzycielem. Ale przez Chrystusa jest stworzono
 wśytko / toteż Chrystus nie jest stworzycielem. Aia
 też tak tego Argumentu użyie. Przez kogo bywa co
 stworzono / ten nie jest stworzycielem: ale przez Oycá
 wśytkie rzeczy stworzone są; Jáko świádczy Páwł ś.
Rom. 11. Z niego / y przezeń / y w nim jest wśytko.

Otóż Oćiec nie jest stworzycielem. Tegoć dowodzi ten
 Argument / który iesli o Oycu nie wáży / tedy áni o
 Chrystusie wáżyć może. Ale iesli eis to słowo óbraża /

Przezeń.

Przezeń. Wiedźże o tym / że w piśmie / nie tylko napisano / że przez Chrystusa wszystko stworzono / ale że y on sam stworzył wszystko. Abowiem Paweł ś. do Żydów Cap. 1. przywodzić wiele miejsc pisma ś. o Chrystusie napisanych / między innymi przywodzi y to od Dawida o Chrystusie napisane. **Ty Pánie ná początku Ziemiś vgruntował / á sprawy rąk twoich są niebiosá.** Czegóż tu więcej chcesz / do tak iásnego świadectwa Pávła świątego?

MINIS. Już dálej nie mogąc o pierwszym: za óstaż tnie miejsce się wiał; powiadać że to Dawid napisał o Bogu / nie o Chrystusie. Jako y wszystko on Psalm. Chrystus też sam Oycu stworzenie przyznawa / kiedy go zowie Oycem niebá y ziemié. Otóż nie Chrystus ale Oćiec jest stworzycielem.

X. M A R. A tu Pávłowi ś. się przeciwis: Bo co Pávł ś. wykláda / być napisano o Chrystusie / to tymó wisi / że nie o Chrystusie; y dáles tego śmiešna rácyá: Bo powiadaš że to Dawid napisał o Bogu / to nie o Chrystusie. A onoby nie tak árgumentowác przysto / ale tak że to co Dawid napisał o Bogu / to Pávł ś. świadeczy / że napisano o Chrystusie. Otóż Chrystus jest Bogiem / stworzycielem / o którym Dawid piše.

MINIS. Jeśli Chrystus jest stworzycielem; To tedy Chrystus jest Bóg Oćiec.

X. M A R. To już ná miejscu Pávła ś. vstales / w którym Pávł ś. Chrystusa stworzycielem wyznawa: Tá zaśie twojá *Consequencia* nie idzie. Bo áć Oćiec y Syn są iedynym Bogiem / y iedynym stworzycielem. wśákże Oćiec nie jest Synem / ani Syn nie jest Oycem: bo z iedney náтуры nie płynie iedność w personách. A jeśli ty

rozumieś inaczey / dowodźcie *Consequency*.

MINIS. Pokazuje. Bo Ociec świat stworzył.

X MAR. X Syn świat stworzył.

Gdy tedy swey *Consequency* Minister niedowodził; Jeden z naszych P. Moderator. przerwawszy Disputacya / czytał wszystko *Caput* pierwsze do Żydów / a rozdzielnie wszystkie piśmá rozbiórając; które Paweł o Chrystusie być napisane świadczy / pokazywał; że y to piśmo które z Dawida przywodzi / rozumieć się ma o Chrystusie / co się daie znać z onego słowa / **Y** / ktorem iako insepnteyścá / tak y to. **Ty** Pánie ná początku ziemię vgruntował. przywtaściza Chrystusowi. Słowa Pawła s. tak brzmiá. Bo ktoremuż kiedy z Angiolow rzekł: **Tys** jest Syn moy / iam ciebie dziś vrodził: **Y** zaśie; Ja mu bede Oycem; a on mnie będzie Synem; A gdy zaśie wprawdza pierworodnego ná świat / mowi: **A** niech się mu klaniaia wszyscy Angiolowie Boży. **A** ku Angiolomci mowi: Ktory postami swymi czyni duchy: a slugami swymi / płomienią ognia. **Lecz** ku Synowi: **Stolica** twoia Boże ná wiek wielow. **Umiłowales** spráwiedliwość / a nienáwidziałes niepráwosci: dla tegoż pomázal cie Boże / **BCG** twoy / oleykiem rádości nádz częstniuki twoie.

Y. **Tys** Pánie ná początku vgruntował ziemię: a niebiosá dziełem ja rak twoich. **Oncé**

pogina /

pogina/ á ty zostánieš / á wšytkie iáko báta
z wiotšeja. A iáko odzienie zmieniš ie/ y od-
mienia sie: ále ty tenžeš jest/ y láta twoie nie
vstána. A ku ktoremuž kiedj z Angiolow rzešt:
Siedz po práwicy moiey/ áž polože nieprzjá-
cioly twoie podnožkiem nog twoich: Izali
wšyscy nie sa duchowie vstuguišcy: ktorzy
ná posługe bywájs posyláni dla tych ktorzy
dziedzictwá zbáwienia dostać májs.

Z drugiey stróny lepak/ ieden z Pánow Moderátorow
ná to rzešt: Kiedy do tego mieysca przyjdzie / nie záraz
sie ná nim sadžie/ ále drugim dowodžie potrebá. Bo
Prorok te slová o Bogu prawdziwym Izráelštim ná-
pisał. Tedyé y tu Páwel š. o Bogu Izráelštim/ á nie
ináczey rozumieš musí.

X. M A R. Mošciwy Pánie ic. Niemože nikt Da-
widá lepiey wykládat iáko Páwel š. A iz to mieysce kto-
re Dáwid nápisal o Bogu stworzycielu/ Apóstol o Chry-
stusie býé napisano šwiádčy: Tedyé niegodzi sie nám
ináczey rozumieš/ tedno že Chrystus jest on Bóg stworzy-
ciel / o ktorem Dáwid mowi. A slová Pávla š. sa do-
šyc iásne. Bo iz ná tym mieyscu vmyslil przywodzić roze-
máite písmá š. ktore sa o Chrystusie nápisane / tedy zá-
inšymi mieyscámi przywodzi tež y to/ co sie znáczy z
onego slowka/ **N.** Bo iáko przywodziac inše mieysca/ y
stosuiac do Chrystusa mowi. **N. iefčeže/ y powtore.**
Táť tež y to mieysce przywodziac/ šciaga ie do Chrystusa
tym slowkiem/ **N.** (ktore Páwlowe jest/ á nie Dawi-
dowé)

dowe) Jákoby rzekł: y to nápisano o Chrystusie. Przez
 éwto temu tenże Pan Moderator to przytoczył/ że Pá-
 wet s. nie mogli tego tak wykládać / bo zapamiętałby
 był urzadu swego/ gdyż urzad Páwłow nie był opisowác
 stworzenia swiátá / ale Moizešow / y był by był prze-
 éirony Moizešowi/ ktory nápisal że Bóg á nie Chrystus
 stworzył niebo y ziemie / sprzeciwiłby sie też był y Da-
 widowi / dáwájac to Chrystusowi / co Dawid samemu
 Bogu Izráelstiemu dáł.

X. M. A. R. Wiedział dobrze powinność swoje Páwet
 s. ktora nie była / opisac sczegulnie stworzenie swiátá/
 iáko Moizeš opisał/ ale powinność iego była pokázac
 nam / cosmy o Chrystusie trzymác mieli / y czym jest
 Chrystus / opisac. Tey tedy powinności czyni dosyć /
 gdy nam pokázanie że Chrystus jest onym stworzycielem
 niebá y ziemie / o ktorym Dawid piše Psalm. 101. Moize-
 šowá zaś była rzecz tylko opisac historye stworzenia
 swiátá; ále nie był iego urzad / wyraźnie powiedziec/
 Ocieci to był/ álbó Syn ktory swiát stworzył. Bo tá
 tájemnicá zachowana była aż do czasow Messyášo-
 wych/ zá ktorych wyraźnie swiátu obiaśniono jest przez
 Chrystusá / co jest Bóg w sobie / to jest / że iedyny w ná-
 turze / troiáki w personie / Ociec / Syn / Duch s. ieden
 Bóg. Nie sprzeciwia się też Páwet s. ani Moizešowi /
 ani Dawidowi: Bo co oni piše o Bogu Izráelstím / to
 Páwet s. wykláda o Chrystusie: dájac znác / że Chrystus
 jest onym Bogiem Izráelstím / iedynym z Oycem.

Znowu ieszcze Pan Moderator. Nie miałci Bóg po-
 mocnika ani go potrzebował do stworzenia swiátá/
 ále sam mocá swá wszystko z niczego stworzył.

X. M. A. R. Prawdá że Chrystus nie był żadnym pomo-
 cnikiem Oycu do stworzenia / iáko W. M. dowodziš/
 bo

bo Chrystus iest jedynym stworzycielem z Oycem / a po-
 mocnik kazdy iest rozny zgotá od tego / komu pomaga.

Alle do násey sie rzeczy wracáiac / prosze Pána Ministrá
 testli sie iuz námysli / aby mi dowiodl oney *Consequency*.

Jestli Chrystus iest stworzycielem / tedy iest Oycem.

Alle Minister zbraniat sie o tym iuz wiecey mowic / do
 trzeciego Argumentu chcac przystapic.

A pisarz w tym wpmnia Ministerá / zeby mu wolno
 bylo napisać / ze nie probowal *Consequency*.

TRZECI ARGUMENT.

MINIS. Jde do trzeciej czesci Artykulu / pokazuiac
 ze Chrystus nie iest jedynym Bogiem z Oycem. A tak
 dowodze. Pismo s. mowi / ze sam Ociec iest
 jedynym Bogiem. Tedy Chrystus nie moze
 byc jedynym Bogiem z Oycem. *Antecedens* tak
 dowodze. z Pawla s. 1. Cor. 8. Wiemy ze Bálwan
 nic nie iest na swiecie / y ze nie máz inzego
 Boga krom iednego. Bo acz sa ktorych zowia
 Bogami / badz na niebie / badz na ziemi : (po-
 niewaz iest Bogow wiele y Panow wiele.)
 Wszakze nam iest ieden Bog / Ociec / z ktorego
 wyszlo / a my ku niemu / y ieden Pan / Jezus
 Chrystus przez ktorego wyszlo y my przez ni.
 Takze Ioan. 17. Ten iest zywot wieczny / aby po-
 znali ciebie / samego prawdziwego Boga / y
 ktoregos

Ktorego s postal Jesusa Chrystusa.

A. M. A. R. T. Nie z tego mieysca Pawła s. nie dowo-
dzą: bo s miał dowodzić Jezusa Ociec jest iedynym Bo-
giem. A tego tu Paweł s. nie mowi / bo nie przydawa
tego sowa / Sam / ktore ty przydawaś. A k temu / nie
tylko nie dowodzi rzecz; j ewoicy / to mieysce / ale y owy em
przeciwna rzecz w sobie zamyla / to jest / że Chrystus jest
iedynym Bogiem z Oycem. Bo Paweł s. chce tu pokazać
że v Chrześcijan nie jest wiele Bogow / ani wiele panow /
ale iedyny tylko Bóg / y iedyny Pan. A tak iako chce mieć
iednego Boga / tak też chce mieć iednego Pana. Jako tedy
kiedy mowi. **Jeden jest Pan / Jesus Chrystus.**

Nie odłącza Oycá od Pánstwa : Bo nietylko Jezus
Chrystus / ale y Ociec jest Pánem. Także też kiedy mowi
Nam jest ieden Bog / Ociec / nie odłącza Syná
od Bostwa / ale odłącza bóstwo any / ktorzy nie sa prawdzi-
wym iedynym Bogiem. I iako mowiac / ten nam jest ieden
Pan Jesus Chrystus / nie tylko nie odłącza Oycá od
Pánstwa / ale go czyni być iedynym Pánem z Chrystu-
sem ; Bo tesliby Ociec nie był iedynym Pánem z Chrystu-
sem / tedy bysmy mieli dwu Pánow / iednego Oycá / a
drugiego Syná / co jest przeciw Pawłowi s : albo Ociec
nie byłby Pánem / co też jest przeciw pismu Tak też kie-
dy mowi Paweł s. nam jest ieden Bog Ociec / nietylko
nie oddziela Chrystusa od Bostwa / ale y owsem czyni
go iedynym Bogiem z Oycem. Bo inaczej / nie doszłoby
sie sstáto słowom y przedśiwzięciu Pawła s. Ktory chce
dowodzić że v Chrześcijan nie jest iedno ieden Bóg. I
tedy Ociec jest Bóg / y Chrystus też według wyznania
tegoż Pawła s. jest Bóg náderwszystko błogosławiony
om. 9. Tedy wedle Argumentu Pawła s. iść musi że
Chrystus

Chrystus / iest iedynym Bogiem z Oycem / in áczey mi-
 ścielibysmy przyznać przeciw Páwtowi s. że v chrześcijan
 iest wiele Bogow / to iest ieden Bóg by był Ociec / á dru-
 gi Bóg byłby Chrystus. A ták to mieysce / tobie na-
 mnicy / á nam zgola służy.

Drugie zaś mieysceż Janá s. áni wam do końca / áni
 nam pomocno iest: Bo dwoiáko sie to mieysce stosó-
 wać moze iáko y stosowane iest od Doktorow s. *Nas*
 przod / że one słowa: **Sámego prawdziwego**

Bogá mego sie ściągac y do Oycá / y do Chrystusa.
 To iest: Aby poználi y ciebie Oycze / y Jezusa Chry-
 stusa / kteregoś postat / samego prawdziwego Bogá.
 Co Chryzostom s. potwierdza z podobnego mieysca:

1. Cor. 9. **Izali ia sam y Bárnábáš niemamy tey**
mocy. Tu ono słowo / Sam / niewytacza Bárnábášá od

mocy / ale ráczey przytacza przez owo słowko złączaiace.
 Et, X. Rownym obyczaiem y ná tym mieyscu / to słowo

Sam. nie odlacza Chrystusa od Bostwá / ale ráczey
 przytacza / przez ono słowko / Et. Drugim zaś obyczaiem
 moze sie stosowac / że one słowa. **Sámego praw-**

dziwego Bogá ściągaja sie do Oycá / iáko wy ié
 ściągacie. Ale y to wam nie do końca służy. Bo z tego
 mieysca pokázac nie możecie / áby do samego Oycá miáły
 być ściągane te słowa: Bo ácz Ociec iest onym samym
 Bogiem prawdziwym; iáko tu Pan Chrystus zezna-
 wa: wśátkże nie sam Ociec iest onym samym Bogiem
 prawdziwym / czego byś ty dowodzić miat / á z tego
 mieysca dowieść nie mozesz. Bo to słowo / **Sámego /**
ściąga sie nie do Oycá / ále do Bogá: nie do *subiectum*,
 ále do *Predicatum*. Iáko y wtercie ták Greckim / iáko y

Łacinskim rozdzielono káždy widzieć może: Ina ginostkosi
 se ton, monon alihinon theon, gdzie artykuł ton té trzy słowa
 monon alihinon theon zwiézuie / y rozdziela ie od / se. A tak
 to słowo solum, ściaga sie do Deum, iako Adiectivum do
 Substantivum á nie do te, tym sensem: Aby poználi / żeś ty
 (Oycze) iest on sam Bóg. Skąd wydzirwować sie nie
 może / że przednieyszego artykułu waszego ná ktorym
 sie nawiecey sadzicie / z pisma pokazać nie możecie. A
 bowiem wfyskciey wiary waszey ten iest fundament / że
 sam Ociec iest Bogiem prawdziwym. Czego nigdzie w pi-
 smie Bożym pokazać nie możecie. A tak w rzeczy tak wiel-
 kiej / nie ná pismie Bożym / ale ná własnym mozgu
 waszym sie grunt wiecie: Bo acz macie pismo / że Ociec
 iest iedynym Bogiem / że Ociec iest onym samym Bo-
 giem prawdziwym / iako z Pawła y z Jana dowodzicie /
 y my wyznawamy; wfátże nie macie mgdzie w pismie /
 aby to Oycu samemu służyło / być onym iedynym Bo-
 giem prawdziwym; gdyż służy y Synowi / iako sie iuż
 pokazało.

MINIS. Nie złącza tu Paweł s. Oycá z Synem / ani
 w Bosowie / ani w Państwie: Bo Chrystus iest inákszym
 Bogiem / inákszym Pánem / niżli Ociec. Ale tu Paweł
 tylko zabiega morwacym / że nie mamy słucháć Chry-
 stusa / gdyż ieden iest Bóg Ociec: y odpowiada że bysmy
 go słucháli iako Pána. Bo ieden náš Pan iest Jezus
 Chrystus. A to dla tego: bo mówi tak Pan Chrystus o
 tym. Twoi byli Oycze / á tyś mi ich dał.

X. M. A. R. Jużemci pokazał dowodnie / że Paweł złą-
 cza Chrystusa z Oycem / tak z strony Bosowa / iako y
 z strony Państwa. Bo iż chce pokazać / że ieden tylko iest
 Bóg y Chrześcijan: á Chrystusa przyznawa być Pa-
 nem; tedy go przyznawa być iedynym Pánem z Oycem.
 Bo ináčey / albo Ociec nie bedzie Pánem / albo dwu
 różnych

różnych Pánow będąc mlieli/iednego Oycá/á drugiego Chrystusa. Jak óz y słusnie zárzućićby kto mógł Páwła z wi. Ty powiadaś/że ieden iest Pan v Chrzesćcian Jezus Chrystus A Oćiec co: Albo tedy Oćiec nie iest Pánem/ albo nie iest różnym Pánem od Chrystusa: albo to nie iest do Eónicá prawdá/żeby v Chrzesćcian był tyłko ieden Pan.

MINIS. Tákí Pan/iákí iest Chrystus/tyłko ieden iest. Bo Chrystus iest Pánem vezynionym. Acton. 2. y Pánem go y Chrystusem vezynit Bóg. Otóz nie idzie zá tym/żeby wiele Pánów było.

X. MAR. Nie máś tu ná tym mieyscu ieden Pan vs czyniony/co ty przydawaś do písma: Bo iáko tu nie mówi Páwel o Bogu vezynionym/ ále o Bogu prawdzíwym; ták teź nie mówi Páwel o Pánu vezynionym/ ále o Pánu prawdzíwym: Bo chce pokázac że Chrzesćcianie nie chwala iedno iednego Boga prawdzíwego/ y iednego Pána prawdzíwego. Otóz ná tym mieyscu Páwel ś. nie zowie Chrystusa Pánem vezynionym/ ále Pánem prawdzíwym. A ná ono mieysce z Dzieiów/ iáko sie rozumieć ma/ nízeyći pokáze; Ktedy pierwey to mieysce Páwła ś. dostatecznie rozbierzemy: z ktorego iá pokázanie/że Chrystus nie iest Pan vezyniony.

MINIS. Nie może to być/ bo písma ś. Eph. 4. insym pokázanie być Oycá/a insym Syná. Azaby było trudno mówić Páwłowi ś. Oćiec y Syn iest ieden Bóg/y ieden Pan. Jś tedy ták nie mówi; tedy nie czyni Oycá z Synem iednym Bogiem/ iednym Pánem. Pierwey tedy o Oycu mówi/ á potym iestli kogo Pána mamy po Oycu/ pokázanie.

X. MAR. Ani tu/ áni do Eph Páwel ś. dzieli Oycá w Bostwie od Syná/bo o tym słówka nie pokázef. A nie trzeba sie było Duchowi ś. áni Páwłowi i rádżić sie Mintis

stra/iáko miał nápisáć: do nie trudno też byto Páwłowi s. nápisáć/ że Chrystus iest Pan po Oycu iáko ty mówisz/ á przedsie tego nie nápisáć. Bo iáko tymi słowy: **Jeden Bóg/** nie rozumie Boga po Oycu ále Boga

prawdziwego; Ták też tymi słowy **Jeden Pan/** nie rozumie Pána po Oycu / ále iedynego prawdziwego Pána. A kiedyby był Páwł s. chciał rozláczyć Oycá od Syná/ rzekłby był: Dwa Bogowie sa/ y dwa Pánowie/ ieden przedwieczny/ drugi docześniey: ieden nieczyniony á drugi wczyniony: ieden Oćiec/ á drugi Chrystus. Jż tedy ták nie mówił/ ále y owšem chciał pokázáć/ że iest ieden tylko Bóg/ y ieden tylko Pan: : toć tedy iásnie znáć dáie/ że Oćiec y Chrystus iest iedynym Bogiem/ y iedynym Pánem. A ták twoiá rzecz iest pokázáć/ że ná tym miejscu Páwł s. rozlácza Oycá od Syná: á potym do drugich miejsc písmá s. postapiemy.

MINIS. Bóg Oćiec Chrystusa Pánem wczynił/ **Act. 2.** A Chrystus Oycá Pánem nie wczynił. Otóż Chrystus nie iest iedynym Pánem z Oycem. A też do **Eph. 4.** gdy mówi: Jeden iest Bóg/ iedno ponurzenie/ iedná wiára/ nie zlácza tych różnyh rzeczy w iedno: Tedy ám tu.

X. MAR. Tlic z tego miejsca Páwłá s. **1. Cor. 8.** o kćdym nam spór idzie/ nie dowodzisz: Aby Páwł Chrystusa dzielił od Oycá w Bosstwie/ y w Pánstwie. Bom iákobie iuz przeciwná rzecz z tegoż miejsca wywiódl.

Do drugiego tedy miejsca nie postępuy wedle condiciey wáfey/ áż pierwey iedno dostátecznie odpráwisz; Bobyśmy ták żadnego písmá s. dobrze nigdy nie skóńczyli/ iestlibyśmy mieli z iednego ná drugie skáć. Bo co z listu **Eph. 4.** przywodzisz/ ieden Bóg/ iedná wiára/ iedno ponurzenie/ to miejsce iednym słowem nie do rzeczy. Bo w nim Páwł s. nie chce pokázáć/ żeby té rzeczy iedno były.

były. Ale tylko wspomina Chrześcijan / iż iako jedney
 Bogá máia / iedne wiare / ieden Chrzest; tak też między
 soba iedność y zgodę zachować máia. Ale tam 1. Cor. 8.
 to wyrażnie chce pokazać / że iest ieden Bóg / a nie wiele
 Bogów : ieden Pan / a nie wiele Pánów : y dla tego z
 tego mieysca idzie / że Ociec y Chrystus iest ieden Pan / y
 ieden Bóg : a z tamtego mieysca nie idzie / żeby Bóg / po-
 nurzenie / y wiara była iedną rzeczą. Pokaże tymnie z
 tego mieysca 1. Cor. 8. że tu Paweł Oycá y Syná dzieli w
 Bóstwie.

Trudno to byto ná Ministrá z tego mieysca dowodzić /
 przedsięwzięcia swego / y dla tego ná bitá inſych mieysc
 porywał się / a gdy go z obu stron do rzeczy wracano ;
 Pánowie moderatorowie Disputacya wcieli / mówiac :
 Jestli my słucháac wpracowali się / daleko wiecey Dispu-
 tanorowie / a takby iuz podobno czas koniec uczynić :
 Dostawiac każdemu rozsadek o tym / co się tu mówiło.
 Agdy ieszcze X. Marcin tylko tey iedney rzeczy się wpo-
 minał / aby mu z tego mieysca dowiódł / że Paweł rozla-
 cza Oycá od Chrystusa w Bóstwie y w Państwie. Rzekł
 Minister : Jam też Valetudinarius, y iuzem ochrápiat /
 nie moge daley. A tak się Disputacya skóńczyła.

A Zátym X. Marcin trocka rzecz uczynił do słuchá-
 ców. Mężwi Pánowie. Zabawiliſmy się przez te dwa
 dni ná rzeczy takiey / ná ktorey zbawienie náſe zawisło.
 Abowiem Ten iest żywot wieczny abyſmy cie-
 bie / onego samego prawdziwego Bogá po-
 ználi / y ktoregos postal Jezusa Chrystusa.
 Acz przystałoby nam bez żadney Disputaciey chwalić
 Chrystusa Bogá prawdziwego / y padać przed nim ná
 twarz y náſe wespót z Angioły świętymi / ktorzy dla blá-
 sku Majeſtatu tego zaſtániaia twarz y ſwoie / y bez prze-
 stánku

piątku ze dzieniem śpiewaia świety / świety / świety
 Bog Jehowá zastępow. Jako Jzaiasz pise w 6. y Jan w
 2. wykłada o Chrystusie. Lecz że ná takie czasy trąsilišiny
 że sie o tym dwornie gadać n uši: o czym z rzeczywistošcia
 y z poktonem milczec było trzeba; tedy z tey przyczyny
 musiáto sie wiele mowic. Protestuje sie tedy przed
 Bogiem przed wiecznym Chrystusem / y wami wšyškiz
 mi: że co sie kolwiek mowilo / tym sie względem mowilo /
 aby Bóstwo Chrystusowe od nieprzyjációl zámione /
 od nas objašnione y pokazáne bylo: y do tego ná takie
 pišná przywiódł / ktore prawdziwie bez wykrétow za
 cnych Bóstwu Chrystusowemu služa. Słyszelišcie W.
 M. y dowody moie / iáko potężne byly: y odpowiedzi
 tego iáko słabe. Což skąd idzi: cieše sie naprzod / zem té
 pracé ku czci y chwale Chrystusowey podiat / y odpra
 wił. A temu mam zá to / że každý z was ktory nas ga
 daacych słyszał / pilnym bacženim v siebie wšyškto ro
 zbierác bedzie; nášy Cáholicy ktorzy ze wšyšká stá
 rožytnošcia y Oycamišwymi / Pána Chrystusa zá Bos
 gá prawdziwego znáia / w šwey wierze tym wiecey v
 twierdzeni beda. Ci zášie ktorzy ieszcze nie przyšli do
 takowey znátomošci Chrystusa Pána: mam tež w
 Bogu nádziecie / že zá tym poczárkiem przynamniey
 postapić do wiešzego objašnienia beda mogli / czego ja
 im vprzemie sercem Chrzešćjánském przed Panem
 Bogiem žyczę.

Po Disputáciiéy bárzo wiele ich z poćiecha wielka dzie
 łowali X. Marcinowi zá pracá przyznawáiac mu iáwne
 zwycięštwo. Co tež przyznał ieden z ichže przedniey
 szych / przed iednym z nášych Pánow Moderatorow / že
 pry Licyniusz niedošyc uczynił X. Jezuitie. Lecz byli
 ktorzy žadali tego / áby sie bylo co powiedžiáto ná
 owy mieysce Actor. 2. §. 36. w ktorym Piotr mowi
 Niechże

Niechże zapewne wie wszystek dom Izrael
 ski / że y Pánem y Chrystusem uczynił Bog/
 tego Jezusa / ktoregoscie wy wkrzyżowali.

Ktore miejsce ná końcu sie było przytoczyło. Ktorem táż
 sie odpowiedziáto / iż Pánowie Moderatorowie učieli
 Disputácia : á nie mogło sie ná wszystkie miejsca rázem
 odpowiedzieć / ázby sie pierwey było iedno odpráwito. A
 Ktemur że ná ten czas / ná tym stala rzecz Disputáciey /
 aby Licyniusz probował / że Paweł s dzieł Oycá od Syn/
 ná : z czego gdy sie Licyniusz wypráwić niemógt / Dispu/
 tácia iest učetá. Dála sie tedy tá odpowiedz ná to pi/
 smo / Ze tu Piotr s w Dziełach mówiac : że Jezusa uczynił
 Bóg Pánem ; tak to mówi / iáko mówi : że go uczynił
 Chrystusem. Jáko tedy nie uczynił go Chrystusem / że s
 by przed Smartwychwstáním nie był Chrystusem / gdyż
 go Piotr s. wyznał Chrystusem. **Tys iest Chrystus**

Syn Boga żywego. *Matth. 16.* Ale że dopiero po
 Smartwychwstaniu iáśnie go Oútec pokázal býć Chry/
 stusem. Tak też po Smartwychwstaniu uczynił go Pá/
 nem ; nie żeby przedtym Pánem nie był / ále że dopiero po
 Smartwychwstaniu objaśnił go y podał iáwnie zá Pána
 wszystkimu svěátu. A to sie ystad pokázanie / że przed
 Smartwychwstáním Chrystus był Pánem : bo y Paweł
 sowie **CKXstusa** Pánem / gdy go iestże krzyżowano.
 By byli poználi nigdyby byli Pána chwály
 nie wkrzyżowali. A Chrystus mówi. **Zowiecie**
mie Mistrzem y Pánem / á dobrze czynicie.
Jestem bowiem. A **Helzbieta s** witaac **Márya**
Mátká Chrystusowa **Skądże mi to** **mówi** **Ze Má**
tká

tká Pana mego przyślá do mnie? Aloz wczyniony iest Panem po Smartwywstaniu / dla tego że ná ten czas wszystkimu / swiátu byl obiáwiony y pokazány zá Pana y Boga przedwiecznego. Nie zgotá tedy iest wczyniony Chrystusem y Panem po Smartwych wstaniu. Ale tylko wedle obwołania y obiásmenia iás wnego chwały iego. A tego sie też iuz wczorá bylo dotknelo / kiedy sie pokazowáto / iáko Chrystus iest nam wczyniony Madrościa.

Także sie też odpowiedzieć może ná ono miejsce które przytoczył to Żydow w 3. **Obacźcie Apostoła y Arcykapłana wyznania nášego Jezusa / ktory wiernym iest temu ktory go wczynił.** Czym go wczynił? Tym co przed tym idzie / to iest Arcykapłanem wyznania nášego. Czemu? bo tak wykłada samże Paweł 6. niżej w 5. Rozdziale. **Chrystus nie sam sobie tey czci przywlaszczył żeby sie sstał Arcykapłanem / ale ktory k niemu mowil że.**

Tys iest kapłanem ná wieki / wedle porzadku ku Melchisedechowego. Stad znać sie dáie / że Bog Chrystusa nie wczynił zgotá / ale że go wczynił kapłanem wedle porzadku Melchisedechowego.

Chwała Bogu w Troycy iedynemu.

37A

32B

$\frac{2}{3}$

L-16

B

~~CaL 1-7~~

L-16/13

BM 274638-10